

Jaargang 19

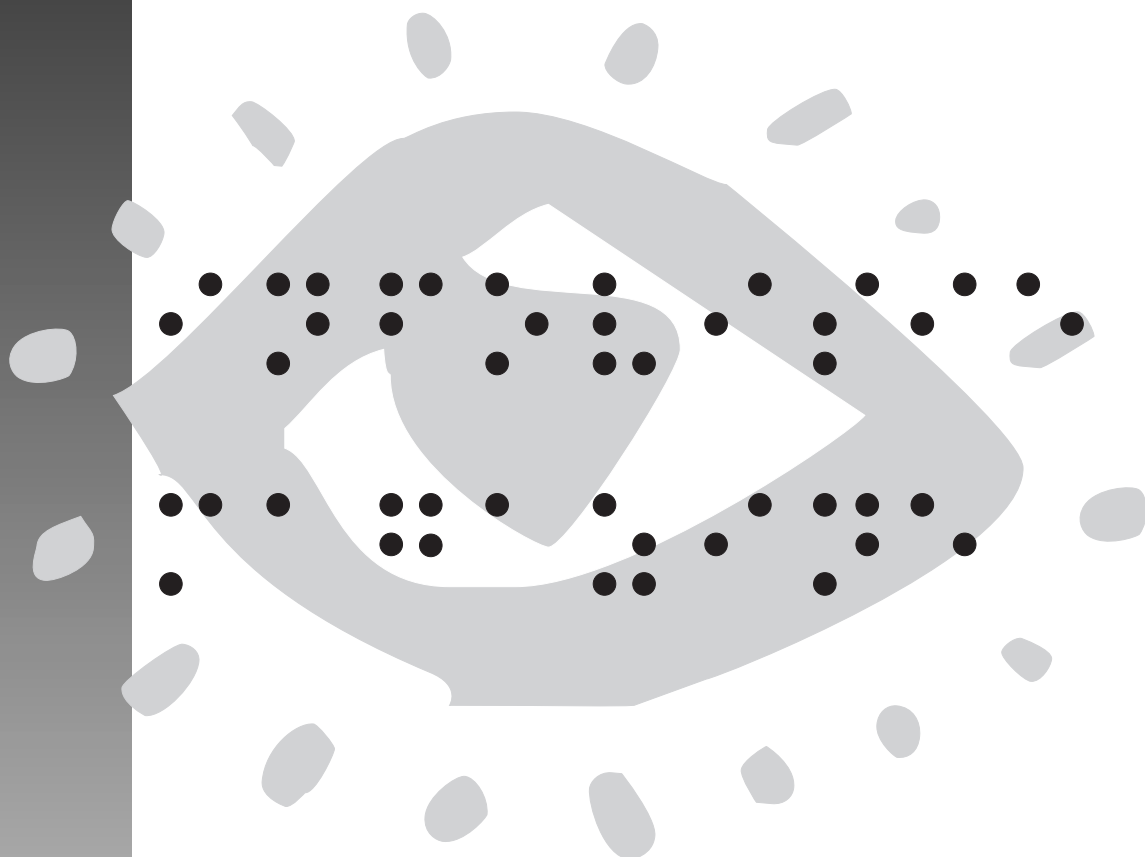
Nummer 2

Juni 2005

INFOVISIE

Driemaandelijks tijdschrift over technische hulpmiddelen
voor slechtziende en blinde mensen

Magazine

In dit nummer :

- ✓ **Webtoegankelijkheid: een gedeelte verantwoordelijkheid (deel 1)**
- ✓ **Vergelijkende test Daisyspelers**
- ✓ **Gsm-gebruik voor blinden en slechtzienden**

Inhoud

→	Inhoud	3
→	Voorwoord	4
→	Update-info	6
→	Wie maakt Infovisie Magazine ?	11
→	Webtoegankelijkheid : een gedeelte verantwoordelijkheid (deel I)	15
→	Vergelijkende test Daisyspelers	19
→	Gsm-gebruik voor blinden en slechtzienden	31
→	Windows XP Media Center Edition 2005	35
→	Blind d-mobiel uit de startblokken	40
→	Websites : selectie van de redactie	42
→	Agenda	43
→	Technische fiches	
	Daisyspelers	
	Plextalk PTN-1	46
	Victor Reader Classic Plus with recording	48
	Daisy voorleessoftware	
	Amis	50
	TPB Reader	52
→	Adressen leveranciers	53
→	Colofon	55

Voorwoord

Voorwoord

Beste lezer,

Misschien bent u al lang lezer, of misschien nog maar pas. Toch dachten we dat het u zou kunnen interesseren welke groepen en mensen nu eigenlijk achter InfoVisie Magazine staan. In het eerste artikel van dit nummer komt u er alles over te weten.

De volgende bijdrage, aangeleverd door de Blindsurfer groep, gaat over een weinig bekend aspect van de richtlijnen voor webtoegankelijkheid, nl. de verantwoordelijkheid van de gebruiker zelf.

Het Daisyformaat voor gesproken boeken is intussen wereldwijd een standaard geworden en deze boeken worden nu ook in Vlaanderen sterk gepromoot. Je kan ze via de computer lezen maar het is natuurlijk veel handiger via een draagbaar apparaat(je). Onze vergelijkende test gaat over deze Daisyspelers.

De gsm is razend populair, ook bij mensen met een visuele handicap. Die moesten tot voor kort echter dikwijls met veel moeite achterhalen wat er op het niet-toegankelijke minischermje verscheen. Daar komt nu verandering in : uitleessoftware en speciale gsm's zijn in opmars en worden systematisch besproken door Gerrit Van den Breede.

Een kruising tussen een Windows XP computer en een Media Center. Of mensen met een visuele handicap daar nut bij hebben, leest u in het kritisch artikel aangeleverd door Willem Jan de Zwart en Christiaan Pinkster van Visio.

Intussen heeft ook Vlaanderen zijn rijdende demoruimte : de Blind-d mobiel. Een overzicht van de aanpak en mogelijkheden vindt u ook in dit nummer.

De traditionele rubrieken : Update-Info, de Websites, de Agenda, een reeks technische fiches (vooral over Daisyspelers) en de meest recente adressenlijst zijn er ook weer.
Veel leesgenot.

Jan Engelen

Update-info

De **Mobile Daisy Player** is een gsm-programmaatje waarmee Daisylectuur kan beluisterd worden op een mobiele telefoon (Symbian-modellen). De Mobile Daisy Player wordt geleverd met een Windows-programma waarmee binnengehaalde Daisy-bestanden (internet) naar de gsm kunnen gestuurd worden en waarmee het geheugen van de gsm optimaal kan gevuld worden met relevante boeken. Meer info op de site van de producent : www.codefactory.es/mobile_daisy/mobile_daisy.htm.

Het ontwerp van een **braille-computermuis** aan de Katholieke Universiteit Leuven (o.l.v. de prof. Hameyer en Engelen) kreeg begin maart behoorlijk wat media-aandacht. Het sleutelwoord is hier 'ontwerp'. Het gaat over een proefschrift dat voorgedragen werd voor het behalen van een doctoraat in de toegepaste wetenschappen door Tiene Nobels. Concreet gaat het om een concept met een draaiende ring waarmee drie braillecellen aangestuurd worden. De gebruiker kan zijn vinger(s) in een uitsparing

leggen waar zich de drie braillecellen bevinden. De tekst schuift vervolgens onder de vingers door; het omgekeerde van wat gebruikelijk is bij een brailleleesregel. Voorlopig gaat het nog steeds om een prototype. Wij hebben momenteel geen weet van een producent die het ontwerp verder ontwikkelt zodat het een bruikbaar eindproduct wordt. Het zou daarbij wenselijk zijn als de prijs beduidend onder die van een 40-cellige brailleleesregel ligt. Meer info op : www.esat.kuleuven.ac.be/electa.

Als alternatief voor de meest gangbare schermuitleesprogramma's zoals Jaws, Hal, Virgo en Window-Eyes, is het misschien de moeite om eens een kijkje te gaan nemen op de Screen Reader website : www.screenreader.co.uk. U kan er, weliswaar uitsluitend Engelstalige, programma's vinden zoals LookOUT, Magnus, Screen Ruler, ClaroRead, SpeakOUT, WordRead en Dual. **LookOut** is het schermuitleesprogramma dat beschikbaar is voor £105 (€ 150). De andere programma's omvatten onder andere vergrotingssoftware

voor slechtienden (Magnus) en voorleessoftware voor dyslectici (ClaroRead). De prijzen situeren zich tussen 50 en 220 euro. Over de kwaliteit van de aangeboden programma's en hoe ze zich verhouden tot de commerciële producten hebben we echter geen informatie.

Door middel van de **Dolphin Pen** kan in principe elke Windows-pc toegankelijk gemaakt worden door eenvoudigweg deze USB-stick aan te sluiten. De Dolphin Pen is een 256 MB USB-stick met Supernova, Hal, Lunar of Lunar Plus aan boord. Bij aanschaf van de Dolphin Pen heeft de gebruiker snel toegang tot een vreemde pc: aansluiten en toegangsprogramma opstarten. Onmiddellijk kan het scherm vergroot worden en is spraakweergave beschikbaar. Indien een brailleleesregel beschikbaar is, is brailleweergave mogelijk indien gekozen werd voor Supernova of Hal. De gekozen instellingen worden op de USB-stick bewaard zodat het programma opstart zoals de gebruiker het ingesteld heeft. Meer info op de site van de producent: www.dolphincomputeraccess.com/news/2005/pendrive.htm.

EasyLink is een nieuw product van Tieman. Het gaat om een draag-

baar brailletoetsenbordje dat via een draadloze Bluetooth verbinding kan gekoppeld worden aan een gsm of pda. De EasyLink is compatibel met het Windows Mobile besturingssysteem voor pda's (bv. zoals de iPAQ). In combinatie met een gsm wordt het schermuitleesprogramma Mobile Speak aangeraden. Iedere blinde of slechtiende die vertrouwd is met het gebruik van braille, kan baat hebben bij de EasyLink. Het apparaat wordt geleverd met een tasje en door zijn compactheid kan het makkelijk aan een halskoord meegenomen worden. De afmetingen bedragen 15 x 2,15 x 6,8 cm en het apparaat weegt 130 gram. De EasyLink is voorzien van een herlaadbare batterij die een autonomie van 10 uur heeft. De prijs bedraagt € 680 (NL), BTW inbegrepen. De prijs in België stond op het ogenblik van dit schrijven nog niet vast.

Een slechtiende schrijnwerker en rolstoelgebruiker uit Sint-Niklaas (B) heeft **houten meubels voor slechtienden** ontworpen die met een beeldschermloep werken. Het moet wel een beeldschermloep zijn die bestaat uit een camera op zwenkarm en een los scherm. De tafels worden steeds op maat gemaakt; rekening houdend met de noden en wensen van de gebruiker. Een uitschuiftafelblad is voorzien,

verschillende kleuren zijn mogelijk en alles is bedienbaar vanuit een rolstoel. In samenspraak met Sensotec kan het voorleesapparaat (Sensotec Reporter) eveneens ingebouwd worden. Het resultaat is een houten 'leesmeubel' dat eventueel ook als gewone tafel kan dienst doen. Meer info is te bekomen bij de firma die de verkoop op zich neemt : Global uit Sinaai, telefoon 03-772 32 37.

Begin dit jaar werd versie 10 van het tekstherkenningsprogramma **ReadIris Pro** voorgesteld. Naast het overbekende OmniPage en eveneens bekende FineReader is dit programma misschien een te overwegen alternatief. De gebruikersinterface van ReadIris is beschikbaar in 7 talen waaronder Nederlands en het programma kan 117 talen herkennen. Het is ons echter niet bekend hoe ReadIris zich gedraagt in combinatie met vergrotingssoftware of met een schermuitleesprogramma. De richtprijs bedraagt € 150. Meer info op de site van de producent: www.irislink.com/opt/uk/products/readiris/pc/index.html.

Issist (spreek uit als Eys-sist) brengt versie 1.1 van **iZoom** op de markt. Het programma iZoom is een gratis vergrotingsprogramma met spraakweergave voor Windows

2000 / XP. Het programma kan gedownload worden vanaf www.issist.com/index.asp?page=iZoom

De mogelijkheden van iZoom op een rijtje :

- vergroting van 1,5 tot 16x
- zes vergrotingsopties, inclusief volledig scherm en lens
- gladde letteroptie
- kleuren zijn door gebruiker aan te passen
- speciale muisaanwijzers
- volgen van invoercursor
- spraakondersteuning
- spraaksnelheid, volume etc. kunnen worden aangepast

Virtual Magnifying Glass is een vergrootglas-software voor Windows-computers. Een onmisbaar hulpmiddel voor slechtzienden, maar ook handig wanneer iemand meekijkt op het scherm en de resolutie zeer hoog staat ingesteld. Het grote voordeel van dit programma boven de standaard aanwezige Microsoft Magnifier is dat men een 'zwevend' vergrootglas heeft in plaats van een apart venster waarin de vergroting afgebeeld wordt. Het programma is compatibel met Windows 2000, Windows 9x, Windows NT en Windows XP. Versie 2.34 van Virtual Magnifying Glass is sinds kort gratis beschikbaar via www.tweakers.net/meuktracker/8504.

Sinds eind vorig jaar is in Nederland de **Secufone** beschikbaar. De Secufone is een combinatie van een gsm, een gps en een persoonlijk alarm. Het toestel beschikt over een triband-gsm (900/1800/1900 MHz.), een volledige gps-functionaliteit, een groot interactief kleurenscherm, een alarmsysteem, een trilfunctie en een lichtsignaal. De bediening is erg eenvoudig gehouden en bestaat uit een aan/uitknop, een alarmknop en vier menutoetsen. De afmetingen zijn : breedte 66 mm, hoogte 139 mm, diepte 24,8 mm en gewicht 160 gram. De Secufone is bedacht door Dhr. P Faessen en wordt geproduceerd door Precisa AG in Zwitserland. Het apparaat is in de eerste plaats ontworpen voor ouderen maar vanwege zijn groot scherm is het voor slechtzienden eveneens goed bruikbaar.

De Secufone kent twee niveau's van hulpverlening via de alarmknop. De rode alarmknop op het toestel kan gebruikt worden bij ongevallen en andere situaties waar een noodoproep gewenst is. Het grote voordeel van de combinatie van gps en gsm is dat men direct met de beller kan overleggen wat er aan de hand is en direct in beeld ziet waar de beller zich bevindt. De alarmknopfunctie wordt door Teleprotect (NL) beheerd. In Nederland worden de

oproepen door de alarmcentrale Attendo Systems afgehandeld. Voor België komen de noodoproepen terecht bij de Brusselse alarmcentrale SMC (Security Monitoring Centre). De alarmfunctie kan in heel Europa gebruikt worden. Het tweede niveau van hulpverlening is de servicemogelijkheid. Hier kan men altijd terecht voor vragen over de instellingen op de telefoon of voor informatie van andere aard. Optioneel zijn een standaard die op het stuur van een fiets kan geplaatst worden en een lederen tasje beschikbaar. In Nederland kost de Secufone 499 euro, op voorwaarde dat hij gekocht wordt in combinatie met een abonnement bij een gsm-netwerkprovider. Meer info op www.secufone.nl.

In België wordt de Secufone door Mobitel (www.mobitel.be) verkocht. De prijs (BTW inbegrepen) bedraagt € 595 voor de uitvoering zonder gps-ontvanger en € 795 voor de uitvoering met gps. Daarbij komen nog de kosten van een gsm-netwerkprovider; Proximus wordt aanbevolen vanwege de uitstekende dekking. Voor meer info en een demonstratie kunnen we verwijzen naar Walter De Bondt van Mobitel, te bereiken op 03-449 73 35, 0475-23 08 99 of walter@mobitel.be.

Tieman wijzigde vanaf 1 mei '05 zijn naam in **Optelec**. In Noord-

Amerika (USA & Canada) voerde Tieman de naam Optelec reeds langer. Optelec staat voor OPTisch ELECtronisch; het geeft ook de kern aan van hun assortiment hulpmiddelen. Meer info op www.optelec.nl.

ZoomEx is een draagbare camera die kan aangesloten worden op een computer via USB 2. De camera neemt een hele A4-pagina in zijn geheugen en bewerkt de tekst zodanig dat woorden op het einde van een tekstregel automatisch op de volgende lijn geplaatst worden.

Zo is het mogelijk een tekst doorlopend te lezen zonder schuiven van links naar rechts. De vergroting gaat tot 50 maal en de vergrote tekst kan ook zo afgeprint worden. De prijs in Amerika bedraagt \$ 1.600 (€ 1.208). Er is ons geen verdeler bekend in de Benelux. In Groot-Brittannië is Barry Bennett de invoerder & verdeler, zie www.barrybennett.co.uk. Informatie uit eerste hand is te vinden op de site van de Amerikaanse producent: www.mousevision.com/assistechn/html/products/zoomex.htm.

Wie maakt Infovisie Magazine ?

Jan Engelen, Infovisie VZW en K.U.Leuven

De trouwe lezers van InfoVisie Magazine staan misschien niet zo dikwijls stil bij wie het tijdschrift eigenlijk samenstelt en uitgeeft. Toch ligt het nu al negentien jaar lang, vier maal per jaar voor u. In die tijd is er veel gebeurd en zijn er heel wat veranderingen te noteren geweest. In deze bijdrage een minigeschiedenis van InfoVisie Magazine en een overzichtje van wie er vandaag de dag bij betrokken is.

Een beetje geschiedenis

In het begin van de tachtiger jaren liep aan de Katholieke Universiteit Leuven het project waarin Prof. Guido François het plan uitwerkte voor een snelle brailledrukker. Regelmatig vroegen mensen hem en zijn medewerkers naar informatie over de andere moderne apparaten die langzamerhand op de markt verschenen, maar waar eigenlijk niemand het fijne van wist. Daarom werd in 1985 de organisatie Infovisie opgezet en korte tijd later werd met het tijdschrift begonnen.

De allereerste publicatie was echter een Belgische adressengids met

een beschrijving van alle organisaties in het werkveld van de personen met een visuele handicap, iets waar tot dan toe slechts een beperkt overzicht van bestond. Het voorwoord werd geschreven door wijlen Minister Steyaert.

De voornaamste bedoeling van InfoVisie Magazine was het verspreiden van informatie rond moderne, computergebaseerde hulpmiddelen en nieuws brengen over activiteiten die ermee verband hielden. Ook nu nog vormt deze mix van artikels en van technische steekkaarten (later 'fiches' gedoopt) de hoofdmoot van de inhoud.

Dank zij het congres "6th International Workshop on Computer Applications for the Visually Handicapped" in 1990 waarvoor Infovisie en de Katholieke Universiteit Leuven samen instonden, kwam de samenwerking met Nederland (vooral met de huidige organisatie Visio) op gang. In eigen land werd in het begin van de negentiger jaren ook de overkoepelende VZW Vlicht (Vlaams Informa-

tie- Communicatiecentrum voor Handicap en Technologie) opgericht. De Infovisiemedewerkers werden nu Vlicht-medewerkers “van de cel visus”. InfoVisie Magazine had intussen zijn nut bewezen en werd ook in dit Vlicht-kader verder uitgegeven. Vooral de namen Jeroen Baldewijns, Gerrit Van den Breede en Marlene Verlaeckt zullen onze lezers bekend in de oren klinken.

Tegen het einde van de vorige eeuw werd het echter duidelijk dat de redactiegroep best wat groter kon worden en werden Blindenzorg Licht en Liefde, Visio en Sonneheerdt in de redactieploeg opgenomen.

In Vlaanderen werd Vlicht opgevolgd door een meer centraal-georiënteerde groep, het KOC (Kennis- en Ondersteuningscentrum [rond handicap en technologie]).

Voor de huidige negentiende jaargang zijn Infovisie VZW en het KOC samen verantwoordelijk.

De huidige redactieploeg

Op dit ogenblik bestaat de redactie uit een tiental personen, de meeste met een lange ervaring in het domein dat het tijdschrift bestrijkt.

Vanuit het KOC werken Gerrit Van den Breede, Jean-Marie Vanhove,

Heidi Verhoeven en Valerie Vanuytrecht mee.

Gerrit moet waarschijnlijk niet meer voorgesteld worden. Hij is zonder meer de Vlaming met de langste ervaring in het domein van technologie voor mensen met een visuele handicap en heeft aan alle negentien jaargangen van InfoVisie Magazine meegewerkt.

Jean-Marie Vanhove werkte voorheen bij Blindenzorg Licht en Liefde en is nu verantwoordelijk voor de dagdagelijkse werking van het KOC en actief in verschillende internationale activiteiten van het kenniscentrum.

Heidi Verhoeven werkte voorheen bij Vlicht waar ze o.a. verantwoordelijk was voor de verspreiding van de Vlicht-publicaties. Op dit ogenblik zorgt zij, vanuit het KOC, voor het correct taalgebruik in InfoVisie Magazine. **Valerie** Vanuytrecht tenslotte zorgt voor de organisatie van onze abonnee-administratie.

Vanuit Visio levert **Christiaan** Pinkster al enkele jaren informatie aan over de vergelijkende testen. Ook zijn korte bijdragen over geavanceerde technische hulpmiddelen en systemen, meestal met zeer originele titels (“*Skype de*

nieuwe hype”), zijn onze lezers zeker bekend.

Tot de vaste ploeg behoort ook de schrijver van deze bijdrage, **Jan Engelen**. Ik geef vanuit mijn achtergrond, het wetenschappelijk onderzoek in Europese projecten, de nieuwste ontwikkelingen en onderzoeksresultaten door aan onze lezersgroep. Als voorzitter van VZW Infovisie draag ik ook de eindverantwoordelijkheid over wat u te lezen krijgt.

Sinds vorig jaar werkt **Marie-Paule Van Damme** mee als redactiesecretaresse. Zij heeft jarenlang biologie en natuurkunde onderwezen en werkt nu aan InfoVisie Magazine mee op vrijwillige basis. Haar taak is zeer belangrijk : zij zorgt ervoor dat de beloofde bijdragen van de andere redactieleden tijdig toekomen en zij onderhoudt ook de contacten met de drukkerij Peeters (zwartdrukversie) en met de FNB (gesproken versie).

In 2005 hebben twee freelance specialisten zich aangemeld om, met hun eigen kijk op nieuwe ontwikkelingen, de lezers van Infovisie Magazine nog meer informatie te bezorgen.

Jeroen Baldewijns werkte jaren mee aan Vlicht-Infovisie maar is nu

heel sterk betrokken bij de Blind-surfer groep die de toegankelijkheid van honderden Vlaamse en Belgische webstekken controleert. Bovendien is hij de drijvende kracht achter de Blindmobiel, het mobiele testlokaal waarmee binnenkort de modernste apparatuur tot dicht bij de gebruiker kan gebracht en gedemonstreerd worden. U gaat van zijn hand verschillende bijdragen vinden in deze nieuwe jaargang.

Hervé Eeckman is jurist en bekend omwille van zijn niet aflatende ijver om de lectuurvoorziening voor mensen met een visuele handicap te verbeteren. Via de organisatie “De Braillekrant” worden nu verschillende dagelijkse kranten en ook informatiebrochures van de overheid verspreid. Hervé heeft toegezegd om in 2005 enkele artikelen over lectuurvoorziening aan te leveren. Hij zal ook aan de vergelijkende testen meewerken vanuit het standpunt van de (blinde) gebruiker.

Het is een bekend fenomeen dat specialisten eigenlijk nooit tijd hebben en dat geldt ook voor onze redactieploeg. Daarom zoeken wij nog steeds naar medewerkers op korte of lange termijn om zo te garanderen dat de lezers van InfoVisie Magazine krijgen waar ze

recht op hebben (en waarvoor het tijdschrift in feite ook opgezet werd): onafhankelijke, doordachte bijdragen over moderne technologie

die erop gericht is de autonomie van mensen met een visuele handicap te verbeteren.

Webtoegankelijkheid: een gedeelde verantwoordelijkheid (deel 1)

Jeroen Baldewijns - Katrien Roos - Blindenzorg Licht en Liefde

“Webtoegankelijkheid” is de laatste jaren terecht uitgegroeid tot een veelbesproken thema. Het staat als een paal boven water dat het internet in zeer hoge mate integratiebevorderend kan werken voor de doelgroep van personen met een leesbeperking. Voorwaarde is dan wel dat websites aan toegankelijkheidscriteria moeten voldoen en daar loopt het nogal eens fout. Precies om dit struikelblok aan te pakken startte Blindenzorg Licht en Liefde een kleine vier jaar geleden het BlindSurfer webtoegankelijkheidsproject op.

Gaandeweg is echter de misvatting gegroeid dat er slechts één iemand verantwoordelijk is voor het komen tot een algehele webtoegankelijkheid : de webdesigners. Dit gaat echter niet op. We kunnen zonder overdrijven stellen dat webtoegankelijkheid niet enkel een taak is van de webdesigners, maar dat de verantwoordelijkheid ook bij andere partijen ligt : beleidsverantwoordelijken, content managers, software-fabrikanten én personen met een leesbeperking zélf!

In dit artikeltje trachten we u het principe van deze gedeelde verantwoordelijkheid uit te leggen. U kan hier lezen hoe u als blinde of slechtziende zelf de webtoegankelijkheid een stukje in de hand hebt. U kan namelijk webpagina's naar uw hand zetten door gebruik te maken van enerzijds de browserinstellingen en anderzijds de juiste hulpmiddelen. De webbouwer mag ervan uitgaan dat u deze technieken onder de knie hebt. Vandaar dat we ze in het tweede deel voor u op een rijtje zetten.

Basisprincipe webtoegankelijkheid

Bij het nastreven van webtoegankelijkheid zijn er in wezen vier partijen betrokken :

- de websiteverantwoordelijke : opdrachtgevers, webdesigners, webmasters, content managers,...
- de fabrikanten van “Authoring Tools” (dit zijn programma's voor de creatie van websites en programma's voor het onderhoud van websites) zoals Microsoft, Macromedia, Adobe,...

- de fabrikanten van “User Agents” (internetprogramma’s zoals Internet Explorer, Opera of Netscape én hulpmiddelen zoals screen readers en vergrotingsprogramma’s)
- de personen met een leesbeperking (waarbij alle leesbeperkingen in rekening moeten worden genomen).

Het Web Accessibility Initiative (en dus ook BlindSurfer) gaat ervan uit dat je niet slechts één van die vier partijen de volle verantwoordelijkheid voor webtoegankelijkheid in de schoenen mag schuiven. Het is echter een gedeelde verantwoordelijkheid van deze vier partijen. Daarom worden er door het Web Accessibility Initiative drie richtlijnssets naar voor geschoven:

- WCAG: Web Content Accessibility Guidelines, die de toegankelijkheid van websites beogen
- ATAG: Authoring Tools Accessibility Guidelines, die de toegankelijkheid van webdesignprogramma’s beogen
- UAAG: User Agent Accessibility Guidelines, die de toegankelijkheid van internetprogramma’s en hulpmiddelen beogen. En het kan misschien raar klinken, maar toch voldoen hulpmiddelen niet steeds aan deze richtlijnen!

Deze drie richtlijnssets zijn op een bijzonder nauwkeurige wijze op mekaar afgestemd en zullen pas ten volle hun nut kunnen bewijzen wanneer alle betrokken partijen al deze richtlijnen correct toepassen. Hiermee is de mythe ontkracht: het volstaat niet dat enkel webdesigners een inspanning leveren om tot een toegankelijk internet te komen!

Het samenstellen van elk van de eerder genoemde richtlijnssets is zeker geen sinecure omdat niet enkel de diverse partijen hun deit in het zakje moeten doen, maar bovendien ook omdat deze richtlijnen alle vormen van leeshandicap (blindheid, slechtziendheid, kleurenblindheid, dyslexie, epilepsie, concentratiestoornissen, doofheid, slechthorendheid, doofblindheid, motoriek, mentaal,.....) moeten omvatten, wat het tot een bijzonder complexe en omvangrijke opgave maakt!

Opvallend is dat er geen richtlijnen voor de vierde betrokken partij (de personen met een leeshandicap) bestaan. Dit is ook wel logisch want je kan niet verwachten dat elke persoon met een leesbeperking eerst een soort van handleiding moet gaan doorworstelen alvorens op het internet terecht te kunnen. Wil dit echter zeggen dat de doelgroep helemaal geen inspanningen

moet doen? Neen, maar de gevraagde inspanningen zijn wel vrij beperkt. Ze omvatten eigenlijk enkel dat je weet welke browserinstellingen er voorhanden zijn en hoe je ze gebruikt én dat je weet hoe je hulpmiddel(en) te bedienen.

De achterliggende gedachte bij dit alles is dat het fout zou zijn om één enkele zondebok te zoeken voor een maatschappelijk probleem zoals webtoegankelijkheid. Een dergelijk “zondebokscenario” zou immers zeer gevaarlijk zijn omdat webdesigners zich dan terecht gevisieerd zouden voelen, waardoor de beoogde webtoegankelijkheid helemaal op de helling zou komen te staan.

De browserinstellingen

Eén van de toegankelijkheidsrichtlijnen pikken we er graag even uit omdat die consequenties heeft naar de verantwoordelijkheid van de persoon met een leesbeperking. We hebben het over de richtlijn rond de browserinstellingen en het zijn precies deze instellingen die de bezoeker de mogelijkheid moet geven om de weergave van de pagina's naar zijn hand te zetten.

Binnen de WCAG-richtlijnen wordt er aan elke richtlijn een prioriteit toegekend. De richtlijn over de browserinstellingen kreeg de

laatste prioriteit en is dus niet strikt verplicht, maar eerder facultatief. De reden die WCAG aanhaalt waarom deze richtlijn de laagste prioriteit krijgt is plausibel: er wordt verwacht dat slechtzienden gebruik maken van een vergrotingsprogramma, waardoor zij geen behoefte meer hebben aan het wijzigen van de browserinstellingen. Gelijktijdig bepaalt het WAI in haar UAAG-document, de normen waaraan een vergrotingsprogramma moet voldoen om compatibel te zijn met de WCAG-richtlijnen. We moeten hierbij vaststellen dat beide normen zeer nauwkeurig aan mekaar gekoppeld zijn, waardoor een hoge mate van toegankelijkheid ontstaat als beide partijen aan de normen voldoen én als iedere slechtziende een vergrotingsprogramma zou gebruiken.

Vanuit BlindSurfer hebben we bij het samenstellen van onze normen de WCAG richtlijnen als basis overgenomen, maar zijn we op dit concrete punt strenger geweest. We hebben immers geoordeeld dat niet elke slechtziende over een vergrotingsprogramma beschikt en dat de richtlijn over de browserinstellingen voor ons dus prioriteit 1 verdient. Om het BlindSurfer label toegekend te krijgen moeten de kleuren, lettertypes en lettergroottes

dus wijzigbaar zijn via de instellingen van de browser.

Besluit

Wil het probleem van webtoegankelijkheid ten gronde opgelost raken, dan moeten de vier partijen bereidheid tonen om inspanningen te doen. Dit wil zeggen dat de maatschappij (in casu de eerste drie partijen uit het eerder genoemd lijstje) zich in belangrijke mate moet

aanpassen aan de noden van personen met een leeshandicap; en daar willen wij graag een stimulerende rol in spelen. Maar dit betekent evenzeer dat personen met een leeshandicap hun steentje moeten bijdragen (zoals de bereidheid tot het gebruik van een hulpmiddel of tot het wijzigen van browserinstellingen) om ten volle te kunnen genieten van de inspanningen die de andere betrokkenen leverden.

Vergelijkende test Daisyspelers

Katrien Roos, Jeroen Baldewijns - Blindenzorg Licht en Liefde

Inleiding

Op 1 januari 2006 schakelt de lectuurvoorziening in Vlaanderen om van gesproken boeken op geluidscassette naar audioboeken die volgens de Daisystandaard op een cd gebrand worden. Tijd dus om u een testverslag voor te schotelen van de apparatuur die voorhanden is om deze nieuwe boeken te lezen.

In dit testverslag behandelen we twee soorten leestoepassingen: enerzijds de klassieke Daisyspeler, die qua opzet vergelijkbaar is met een cassettespeler of cd-walkman en anderzijds de Daisyleessoftware die het pc-gebruikers mogelijk maakt om een Daisyboek te lezen met hun vertrouwde hulpmiddelen via de computer. Een derde groep van Daisyhulpmiddelen, namelijk de autonome leesmachines met Daisyleesmogelijkheden, vallen buiten het bestek van dit artikel omdat een aantal producten deze Daisytoevoeging momenteel nog aan het verwezenlijken zijn.

De klassieke Daisyspeler

zie tabel volgende bladzijde

Victor Reader Classic

Bij de eerste aanblik oogt dit toestel erg robuust en zo voelt het ook aan. De Victor Reader Classic heeft het formaat van de gemiddelde cassettespeler en is uitgerust met een aantal speciaal gevormde en dus tactiel goed herkenbare toetsen die bovendien, door een goed kleurgebruik, ook nog eens goed contrasteren met het toestel zelf.

De cd moet via een gleuf aan de voorzijde naar binnen geschoven worden. De luidspreker is aan de bovenzijde ingebouwd en produceert een behoorlijke klank. Voor wie een betere geluidskwaliteit wenst, is het ook mogelijk om de speler aan te sluiten op een set computerluidsprekers of een stereoketen.

Qua gebruik reageert dit toestel behoorlijk snel, is het vrij eenvoudig bedienbaar en kunnen alle functies vlot bediend worden zonder eerst lang te moeten worstelen met een handleiding. Enkel de gewenning aan de navigatieniveaus is even wennen, maar dat is dan weer eigen aan de Daisystandaard en heeft niets te

Marktoverzicht	Victor Reader Classic	Victor Reader Classic+	Victor Reader Vibe	Telex EZ Daisy	Telex Scholar	Plextor Plextalk PTN-1	Plextor Plextalk PTR-1
Leveranciers	SEN, INT, DBS	SEN, INT, DBS	SEN, INT, DBS, ERO	TIE, ERO, INT	TIE, ERO, INT, DBS	TIE, DBS, INT	TIE, DBS, INT, ERO
Prijzen	€ 385 - 426	€ 385 - 458	€ 280 - 335	€ 289 - 335	€ 298 - 381	€ 400-418	€ 985-1200
Uitvoering	tafelmodel	tafelmodel	discman-model	discman-model	discman-model	tafelmodel	tafelmodel
Aantal toetsen	17	25	13	11	20	17	27
Luidspreker	ja	ja	nee	nee	nee	ja	ja
Daisy navigatie	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Verder/terug met behoud van klank	ja	ja	ja	nee	nee	ja	ja
Bladwijzers (aantal)	ja (1.000)	ja (1.000)	ja (100)	nee	ja	ja	ja (10.000)
Ga naar pagina	nee	ja	ja	nee	ja	nee	ja
Numeriek klavier	nee	ja	ja	nee	ja	nee	ja
Hulpfunctie	nee	ja	nee	nee	nee	nee	ja
Notitieblok, agenda, rekenmachine	nee	nee	nee	nee	nee	nee	ja
Slaapstand	nee	ja	nee	nee	nee	ja	ja
Bruikbaar als muzikspeler	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Opnamemogelijkheid	nee	nee	nee	nee	nee	nee	ja
LCD-scherm	nee	nee	ja	ja	ja	nee	nee
Taal interface en handleiding	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands	Nederlands Engels	Engels
Voedingsadapter	extern	extern	extern	extern	extern	extern	extern
Batterijen	4 AA (standaard)	4 AA (standaard)	2 AA (standaard)	4 AA (optie)	4 AA (optie)	4 AA (standaard)	BatteryPack (standaard)
Autonomie batterijen	6 uren	6 uren	14 uren	Geen info	16 uren	5 uren	Geen info
Afmetingen	23.7 x 20.9 x 5.4 cm	23.7 x 20.9 x 5.4 cm	14,8 x 13,8 x 2,9 cm	13,3 x 15,2 x 4 cm	13,3 x 15,2 x 4 cm	17.2 x 22 x 5.6 cm	18 x 15 x 3,8 cm
Gewicht	1,1 kg	1,1 kg	275 g	300 g	300 g	1.2 kg	860 g

(Leveranciers : DBS=Data Braille Service, ERO=Erococ, INT=Integra, SEN=Sensotec, TIE=Tieman/Optelec)

maken met de toestellen uit deze test.

Besluit

Dit is een mooi toestel voor wie vooral een zo eenvoudig mogelijke bediening op prijs stelt.

Ons oordeel	
+	-
robust, stevig gebouwd toestel reageert behoorlijk snel zeer eenvoudig in het gebruik	omvangrijk om mee te nemen, maar wel gemakkelijk verplaatsbaar in huis

Victor Reader Classic Plus

Dit is hetzelfde toestel als de Victor Reader Classic, met dezelfde mogelijkheden, maar aangevuld met een paar extra's.

Midden op het toestel vind je de navigatiefuncties die ingewerkt zitten in een numeriek blok van 12 toetsen. Met deze numerieke toetsen kan je bijvoorbeeld dadelijk naar bladwijzers of pagina's gaan. Verder zijn er een 'Waar-ben-ik'-,

een geschiedenis- en een boekenplankfunctie. Qua gebruik blijft dit toestel toch nog vrij eenvoudig, maar is er al iets meer kennis van het toestel nodig (in vergelijking met de kleinere broer) om alle functies optimaal te benutten.

Besluit

Dit is een mooi toestel dat extra functionaliteit biedt voor diegenen die behoefte hebben aan dadelijk bereikbare bladwijzers of pagina's.

Ons oordeel	
+	-
robust, stevig gebouwd toestel reageert behoorlijk snel biedt zeer veel functies	iets complexer in het gebruik, omvangrijk om mee te nemen, maar wel gemakkelijk verplaatsbaar in huis

Victor Reader Classic Plus with Recording

Bij Visuaide wordt momenteel de

laatste hand gelegd aan een derde versie in de Victor Reader Classic reeks, namelijk: de "Victor Reader Classic Plus with Recording". Dit

toestel zal al de eigenschappen van de Victor Reader Classic Plus hebben, aangevuld met opname-mogelijkheden.

Deze opnamemogelijkheden zullen zich beperken tot het vastleggen van geluid in een intern geheugen van het toestel. Het uitzicht blijft hetzelfde als de Victor Reader Classic Plus, maar er is één toets toegevoegd: de opnametoets.

Qua opnamemogelijkheden heb je de keuze uit: het toevoegen van gesproken notities binnen een boek, het inspreken van losse notities, het opnemen van audio die van andere geluidsapparaten afkomstig is of het opnemen van een vergadering, cursus,... Hier-voor kan de interne of een optionele externe microfoon gebruikt worden.

Het opgenomen geluid kan naar keuze opgeslagen worden in het interne geheugen van het toestel of op geheugenkaartjes die via een kaartsleuf ingebracht worden en uitwisselbaar zijn met een pc.

Voor uitgebreide testbevindingen en een beoordeling is het nog wachten tot het toestel verkrijgbaar is. Momenteel werkt de producent aan vertalingen van de interface naar de diverse Europese talen.

Victor Reader Vibe

De Victor Reader Vibe is een erg compact Walkman-model zonder ingebouwde luidspreker en kan dus enkel gebruikt worden met een koptelefoon, met een set computer-luidsprekers of aangesloten op een stereoketen. De cd wordt geladen via een openklappend deksel aan de bovenzijde. De toetsen op het toetsenbord zijn cirkelvormig opgesteld en logisch gegroepeerd in vier groepen, met tactiel voelbare scheidingslijntjes tussen logische groepen van toetsen. De volledige toetsenset functioneert ook als numeriek toetsenblok (elke toets heeft dus minstens twee functies). Onvergeeflijk is het LCD-scherm, dat niet thuishoort op een toestel dat voor deze doelgroep ontwikkeld werd!

Het toestel vraagt heel wat oefening om het vlot te kunnen bedienen, doordat de toetsen tactiel allemaal dezelfde vorm hebben. Ook dit toestel biedt ondersteuning in het gebruik via Nederlands gesproken boodschappen. Wat opvalt, is de trage reactietijd van het toestel. De Victor Reader Vibe heeft ook een toetsenbordvergren-deling, wat natuurlijk noodzakelijk is voor een draagbaar toestel.

Besluit

De Victor Reader Vibe is een zeer

compacte Daisyspeler, die heel wat oefening vraagt om hem te doorgronden omwille van zijn toetsenopstelling. Ook een portie geduld is noodzakelijk, omdat het toestel niet

steeds onmiddellijk reageert op een opdracht. Het is misschien wat subjectief maar het toestel kwam veel minder robuust over dan zijn merkgenoten.

Ons oordeel	
+	-
<p>meest compacte Daisyspeler Meegeleverde batterijen moeten niet uit het toestel om bij te laden</p>	<p>zin van het LCD-scherm? WAV-formaat wordt niet ondersteund gebruiksvriendelijkheid van het toetsenbord kan veel beter geen slaapstand (zeer vreemd voor een draagbaar toestel) batterijstatus is enkel op het scherm te zien deksel schiet gemakkelijk open trage reactiesnelheid</p>

Telex EZDaisy

De Telex EZDaisy is ook een walkman-model zonder ingebouwde luidspreker en kan dus enkel gebruikt worden met oortelefoon, met een set computerluidsprekers of aangesloten op een stereoketen. Het toetsenbord bestaat uit vijf centrale toetsen die de basisbediening- en navigatiefuncties bieden. Bovenaan staan twee keer twee toetsen om het geluidsvolume en de spreeknelheid te regelen en uiterst bovenaan staat een toets om de laatste actie ongedaan te maken. Onvergeeflijk is het LCD-scherm, dat niet thuishoort op een

toestel dat voor deze doelgroep ontwikkeld werd!

Het toestel biedt ondersteuning in het gebruik via Nederlands gesproken boodschappen.

Een beoordeling met plus- en minpunten kunnen we nog niet geven omdat het toestel tijdens de testperiode nog niet verkrijgbaar was. We wachten dus tot we het toestel hebben kunnen uittesten.

Telex Scholar

De Telex Scholar is een walkman-model zonder ingebouwde luid-

spreker en kan enkel gebruikt worden met koptelefoon, met een set computerluidsprekers of aangesloten op een stereoketen. De cd wordt geladen via een openklappend deksel aan de bovenzijde.

Het toetsenbord bestaat centraal uit vijf grote toetsen die de basisbedienings- en navigatiefuncties bieden en die ook als numerieke toetsen fungeren (dubbele functie). Daar omheen staan diverse numerieke- en functietoetsen en bovenaan staan twee keer twee toetsen om het geluidsvolume en de spreek-snelheid te regelen.

Uiterst bovenaan staat een toets om de laatste actie ongedaan te maken. Een toetsenbordvergrendeling is ook aanwezig. Onvergeeflijk is het LCD-scherm, dat niet thuishoort op een toestel dat voor deze doelgroep ontwikkeld werd!

Het toestel biedt ondersteuning in het gebruik via Nederlands gesproken boodschappen.

Erg jammer is dat de batterijen uit het toestel moeten verwijderd worden en in een batterijlader gestoken worden om ze bij te laden. In het bijzonder voor blinde gebruikers zou het gebruiksgemak verhoogd worden indien men het toestelletje voor het bijladen van de batterijen gewoon aan een lader/netadapter kon hangen.

Besluit

Een draagbaar toestel, waarbij al iets meer aandacht gegaan is naar een gebruiksvriendelijkere toetsenopstelling dan bij de Vibe, maar die toch nog voor verbetering vatbaar is. Qua robuustheid boezemt hij meer vertrouwen in dan de Vibe. De trage reactiesnelheid vraagt een portie geduld.

Ons oordeel	
+	-
afsluitmechanisme van het cd-vak logischer toetsenbord met goed aanvoelende toetsen in vergelijking met de Vibe batterijen binnenin cd-compartiment (bescherming tegen openvallen) maakt een robuuste indruk	zin van het LCD-scherm? oplaadbare batterijen zijn optioneel en kunnen niet opgeladen worden in het toestel aanduidingen voor volume en spreek-snelheid zijn enkel op het scherm te zien vrij omvangrijke dikte voor walkman-model trage reactiesnelheid

Plextor Plextalk PTN-1

De Plextor Plextalk is een tafelmiddel dat qua bouwkwaliteit zeker vertrouwen wekt door ondermeer vier rubberen hoekstukken. Het toestel is voorzien van een aangenaam klinkende ingebouwde luidspreker. De cd wordt geladen via een gleuf aan de voorzijde. Het toetsenbord bestaat uit tactiel herkenbare toetsen, maar minder uitgesproken herkenbaar dan bij de Victor Reader Classic-modellen. De onderste rij bestaat uit een aantal afspeeltoetsen. Op de bovenste rij kan men een aantal instellingen veranderen en midden op het

toestel bevinden zich de vier navigatietoetsen. Aan de linkerzijde bevinden zich de infotoets en bladwijzertoets en aan de rechterzijde de aan/uittoets, slaapstandtoets en toets om cd uit te werpen. Het toestel biedt ondersteuning in het gebruik via Nederlands gesproken boodschappen.

Besluit

Een zeer degelijk toestel dat een vrij modern design heeft en toch zeer solide aanvoelt. Opvallend zijn de aangename geluidsondersteuning en het feit dat het toestel zeer eenvoudig is om te bedienen.

Ons oordeel	
+	-
reageert behoorlijk snel zeer eenvoudig in gebruik aangename geluidsondersteuning tactiele markering koptelefoon en aan/uitknop auto-uitfunctie extra informerende functies (vb: batterijstatus)	minder uitgesproken tactiel herkenbare toetsen omvangrijk om mee te nemen, maar wel gemakkelijk verplaatsbaar in huis

Plextor Plextalk PTR-1

De Plextor Plextalk PTR-1 is een draagbaar model (robuuste magnesiumbehuizing) met ingebouwde luidspreker. Deze Daisyspeler is de enige met uitgebreide opnamemogelijkheden waardoor je zelf een volwaardig Daisy-boek kan opne-

men. Ook hier wordt de cd geladen via een gleuf aan de voorzijde. Naast de standaardaansluitingen is deze aangevuld met een USB-computeraansluiting en een pc-card slot voor geheugenkaarten.

Het toetsenbord bestaat uit een onderste rij, die de afspeeltoetsen

omvat, in het midden een numeriek toetsenblok met twaalf toetsen voor de navigatie en het menu. Op de voorzijde van het toestel zitten nog diverse extra knopjes. Zoals het een draagbaar toestel betaamt, is ook hier een toetsenbordvergrendeling aanwezig.

De opnamefunctionaliteit bestaat uit: gesproken aantekeningen bewaren bij bepaalde passages in het Daisy-boek, mogelijkheid om stemnotities op te nemen, beperkte agendafuncties, zelf Daisy-cd's opnemen, navigatiestructuur aan-

brengen,...

Dit toestel biedt geen ondersteuning in het gebruik door Nederlands gesproken boodschappen, maar voorziet enkel het Engels.

Besluit

Een zeer knap toestel, dat enorme mogelijkheden bezit, maar dat prijzig is en dat enkel ondersteund wordt door Engels gesproken boodschappen. Door zijn vele mogelijkheden wordt het toestel ook heel wat complexer in gebruik.

Ons oordeel	
+	-
opnamemogelijkheid enorm veel functionele mogelijkheden draagbaar	hoge leercurve bij in gebruikname voelt fragieler aan dan de PTN-1 prijzig

DAISY LEESSOFTWARE

EaseReader v1.03

De EaseReader is een computerprogramma voor het lezen van Daisy cd's via een pc en is compatibel met alle gangbare spraak-synthesizers en met Supernova/Hal schermuitleesprogramma. Het is ook compatibel met Lunar (Plus) en ZoomText vergrotingsprogramma's.

Het programma biedt de mogelijkheid om, naast basisfuncties van

een klassieke Daisyspeler, zelf tekst- en gesproken aantekeningen te maken bij bepaalde tekstpassages, om tekst synchroon te lezen met vergrotende- en spraakweergave, om kleur- en vergrotinginstellingen te regelen, om te zoeken op bepaalde tekstfragmenten,... Kortom dit Daisy-programma biedt veel meer mogelijkheden dan een klassieke Daisyspeler. PC-kennis is hierbij natuurlijk een vereiste.

In de praktijk ervaren we EaseReader als een erg aangenaam

programma waarbij je als gebruiker ruime bedieningsmogelijkheden hebt. Je kan sneltoetsen gebruiken of via de tabtoets of muis de knoppenbalk van het programma bedienen. Deze knoppenbalk kan je bovendien nog minimaliseren als je tijdens het luisteren naar een boek gelijktijdig iets anders wil doen op de computer. Bovendien is er nog het NavigatieCenter dat alle navigatiefuncties overzichtelijk in één venster toont. Mooi werk van de

jongens van Dolphin!

Kers op de taart: een Nederlandstalige versie van het programma is beschikbaar.

Besluit

Een volledig en erg gebruiksvriendelijk programma dat een aantal extra mogelijkheden biedt, daar waar de klassieke Daisyspeler in het zand bijt. Het aantrekkelijk prijskaartje is daarbij erg welkom.

Ons oordeel	
+	-
vlotte interface die met de muis, sneltoetsen of de tabtoets bedienbaar is compatibiliteit met de meest gangbare spraaksynthesizers vriendelijk prijskaartje	geen handleiding of sneltoetsenoverzicht meegeleverd

Victor Reader Soft v1.7.5

De Victor Reader Soft v1.7.5 is een computerprogramma voor het lezen van Daisy cd's via een pc en is compatibel met alle gangbare spraaksynthesizers, met de Jaws en Window-Eyes schermuitleesprogramma's en met de Lunar (Plus) en ZoomText vergrotingsprogramma's. Jammer genoeg worden Supernova/Hal en Virgo niet ondersteund.

De gebruiksmogelijkheden zien er op papier veelbelovend uit (zoeken op bepaald tekstfragment, aantekeningen maken bij bepaalde passages in een boek, mogelijkheid om de tekst op het scherm synchroon te lezen met de spraakweergave, kleurinstellings- en vergrotingsmogelijkheden, diverse hulpfuncties,...) maar uit de praktijktest bleek al gauw dat het programma heel onaangenaam was in de bediening. Lang hebben we er niet mee gewerkt toen we ontdekten dat de EaseReader zoveel aangenaamer werkte. Temeer omdat dit product dan ook nog bijna het dubbele kost van zijn naaste concurrent.

ningen maken bij bepaalde passages in een boek, mogelijkheid om de tekst op het scherm synchroon te lezen met de spraakweergave, kleurinstellings- en vergrotingsmogelijkheden, diverse hulpfuncties,...) maar uit de praktijktest bleek al gauw dat het programma heel onaangenaam was in de bediening. Lang hebben we er niet mee gewerkt toen we ontdekten dat de EaseReader zoveel aangenaamer werkte. Temeer omdat dit product dan ook nog bijna het dubbele kost van zijn naaste concurrent.

Van dit programma is een Nederlandstalige versie beschikbaar maar dat was een magere troost, omdat de taalkeuze op twee van de drie test-pc's niet naar behoren werkte.

Besluit

Een gepeperd prijskaartje voor een

programma dat toch heel wat oefening vergt door de weinig gebruiksvriendelijke interface. Het programma wijst zichzelf niet uit, waardoor je toch heel wat opzoekwerk moet doen voor je aan de slag kan. Sommige sneltoetsen hadden ook beter gekozen kunnen worden.

Ons oordeel	
+	-
compatibiliteit met de meest gangbare spraaksynthesizers duidelijke stem bij installatie	reageert soms tergend traag op sneltoetscommando's gebruikersinterface vraagt behoorlijk wat gewenning installatie verliep op 2 van de 3 test pc's niet naar behoren niet compatibel met Supernova/Hal of Virgo

AMIS (Adaptive Multimedia Information System) v1.3.18

Amis is een computerprogramma voor het lezen van Daisy cd's via een pc en is compatibel met Alva Satellite leesregels via een extra plugin. Het gaat hier over een gratis downloadbaar programma met een aantal beperkte functies. Zo zijn er beperkte kleurinstellings- en vergrotingmogelijkheden, de scherminterface is via skins (enkel verkrijgbaar voor de Engelse versie van het programma) aanpasbaar aan de wensen van de gebruiker en er is mogelijkheid om de spreesnelheid

in te stellen (enkel als Windows Media Player 9 aanwezig is).

Het programma is wel uitbreidbaar via gratis verkrijgbare plugins. Er zijn ondermeer plugins beschikbaar voor: aansturing van een Alva Satellite brailleleesregel, van SAPI 4 spraaksynthesizers, weergave in een groter lettertype of bediening via joystick, scanning-systeem of spraakinput.

Er bestaat een Nederlandstalige versie van het programma.

Besluit

Een basisprogramma, waarmee je

zonder problemen Daisy-boeken kan lezen. Meer dan dat moet je er echter niet van verwachten. AMIS

is echter zeker te overwegen als het prijskaartje een grote rol speelt.

Ons oordeel	
+	-
gratis! (via http://www.amisproject.org) nederlandse versie verkrijgbaar duidelijke interface, aangevuld met goede sneltoetsmogelijkheden uitbreidingsmogelijkheden via plugins	erg rudimentair qua mogelijkheden (in vergelijking met commerciële producten)

TPB READER

De TPB Reader is een computerprogramma voor het lezen van Daisy cd's via een pc en is compatibel met JAWS reader via een extra plugin. Ook hier gaat het om een gratis downloadbaar programma met een eenvoudige bediening. Het programma zelf is in het Engels downloadbaar.

Bedenking

Een groot gedeelte van de doelgroep van deze toestellen, zijn senioren die geen boodschap hebben aan veel knopjes en een complexe bediening. Hoewel de fabrikanten hun best doen om de bediening van de toestellen zo gemakkelijk mogelijk te houden, zijn we ervan overtuigd dat er veel geïnteresseerden zijn voor een Daisyspeler met vijf knoppen: een

aan/uitknop, een weergave/pauzetoets, twee toetsen voor snel vooruit en snel achteruit en een geluidsregelaar. We beseffen zeer goed dat we hiermee het navigatieaspect van de Daisystandaard volkomen overboord gooien, maar die mogelijkheden zal dit deel van de doelgroep ongetwijfeld toch nooit gebruiken. Voor wie wel nood heeft aan navigatie (en dat zijn gelukkig ook heel wat mensen) is het aanbod groot genoeg, maar voor wie eenvoud wenst denken we dat we hier een lans moeten breken.

Conclusie

Wie qua toeters, bellen én functionele mogelijkheden het onderste uit de kan wil, zal zeker zijn gading vinden in de Plextalk PTR-1; hou bij dit toestel wel rekening met een meer dan behoorlijke leercurve!

Vanwege het prijskaartje zal dit toestel echter zeker niet voor iedereen weggelegd zijn.

Daarnaast is er een brede keuze aan Daisyspelers zonder opname-mogelijkheid. De drie Walkman-modellen kunnen zinvol zijn voor wie zijn toestel zeer mobiel wil gebruiken, maar wie slechts af en toe mobiel wil zijn, zouden we toch één van de tafelmodellen aanbevelen, die werken immers ook op batterijen.

Bij de Walkman-modellen hebben we omwille van de gebruiksvriendelijkheid een duidelijke voorkeur voor de Telex-modellen (waarbij gezegd moet worden dat de Telex EZDaisy uitermate geschikt is voor mensen die een zeer eenvoudige bediening wensen).

Bij de tafelmodellen hebben de Victor Reader Classic-modellen intussen hun deugdelijkheid bewezen, ze zijn ook al het langst van alle Daisyspelers op de markt. De nieuwe PTN-1 van Plextor moet echter geenszins onderdoen en is zeker een even goede keuze!

Voor de pc-gebruikers is de keuze heel wat makkelijker. Rond Victor Reader Soft zouden we in een grote bocht omheen fietsen om uit te komen bij EaseReader, die duidelijk de betere (en goedkopere!) keuze is. Voor wie geen geld wil uitgeven is er AMIS, maar zoals gezegd mag je daar alleen van verwachten dat je kan lezen en navigeren zonder meer.

1 Situering

We kunnen stellen dat een gsm (mobilofoon of mobieltje) tegenwoordig een algemeen verspreid en gebruikt apparaat is. Personen met een visuele handicap kunnen een gewone gsm niet of nauwelijks bedienen: door de menustructuur navigeren, namen en nummers toevoegen aan de telefoonlijst, sms-berichtjes lezen of opstellen is onmogelijk. Een toegankelijke gsm is voor blinden en slechtzienden nochtans een nuttig communicatiehulpmiddel dat hun zelfstandigheid verhoogt.

Er zijn gsm's op de markt die enigszins bruikbaar zijn voor blinden of slechtzienden: gsm's die iets groter zijn, uitvoeringen met beter voelbare toetsen of apparaten met een minder klein en contrastrijker kleurenscherm. Het gaat hier dus om massamarkt gsm's die zeer snel van uitvoering en model wisselen. Het bijhouden van sms-berichten en het bijhouden van een contactenlijst is met deze gsm's niet mogelijk. Daarenboven veranderen deze gsm's zeer snel van uitvoering.

2 Gsm met vergroting of spraakweergave

We spreken van een toegankelijke gsm indien alles wat goedzienden op het scherm kunnen bekijken ook toegankelijk is voor blinden en slechtzienden. Dit kan gerealiseerd worden door schermvergroting voor slechtzienden en door spraakweergave voor blinden. Alles wat op het scherm verschijnt, wordt dan vergroot weergegeven of uitgesproken.

2.1 Spreekende gsm

We onderscheiden vier verschillende oplossingen om tot een spreekende gsm te komen:

2.1.1 Schermuitleessoftware met spraakweergave

Een schermuitleesprogramma (of schermuitleessoftware) zorgt ervoor dat alle ingebouwde functies van de gsm, en de software die eventueel later geïnstalleerd wordt op de gsm, toegankelijk gemaakt wordt via spraakweergave. Talks en Mobile Speak zijn twee schermuitleesprogramma's met Nederlandse spraakweergave.

Talks bestaat in twee versies. Sinds enkele jaren heeft Talks een versie die werkt in combinatie met de geavanceerde gsm Nokia Communicator 9210/9210i (Symbian Serie 80).

Recent is er een versie van Talks ontwikkeld die werkt met alle gsm's die werken met het Symbian besturingssysteem én met de Series 60 gebruikersinterface (Nokia, Siemens, Samsung, Panasonic, ...).

Mobile Speak is geschikt voor gsm's met het Symbian (Serie 60) besturingssysteem.

De gsm's die geschikt zijn voor Talks en Mobile Speak, zijn vrij gesofistikeerde toestellen en beschikken naast telefoon en sms-functies over nog véél meer functies: faxen verzenden, notities maken en dikwijls alle functies van een handpalmcomputer (PDA) zoals adressenbeheer, agenda en takenlijst.

2.1.2 Sprekende gsm-software

Mobile Accessibility (MA) is een sprekend gsm-programma dat geschikt is voor gsm's die werken met het Symbian Serie 60 besturingssysteem. Een behoorlijk Nederlands sprekende versie is echter (nog) niet beschikbaar. MA

is een apart programma dat naast de normale gsm-programma's geïnstalleerd wordt. MA heeft een eigen menustructuur die een groot deel van de gsm-functies toegankelijk maakt. MA was aanvankelijk het eerste programma dat een Symbian Serie 60 gsm toegankelijk maakte via spraakweergave.

Ondertussen zijn er andere programma's (zoals Mobile Speak en Talks) op de markt gekomen met een drastisch verbeterde spraak-kwaliteit en die alle gsm-functies toegankelijk maakt.

2.1.3 PDA met gsm-functie voor blinden

De **Alva Mobile Phone Organizer** (MPO 5500) is een multifunctioneel en draagbaar apparaat dat een gsm bevat die volledig toegankelijk is via Nederlandse spraak én braille (20 braillecellen ingebouwd). De MPO 5500 werd specifiek voor de blinden ontwikkeld. Naast de typische gsm-functies zoals sms bevat de MPO 5500 ook een brailletoetsenbord waarmee nota's kunnen gemaakt worden. Bovendien is de MPO 5500 voorzien van een sprekende basisrekenmachine, een klok, een adressenboek, een agenda en uitwisselingsmogelijkheden met een computer. De MPO 5500 werd eind 2003 geïntroduceerd.

2.1.4 Gsm voor blinden

Begin 2004 heeft een Spaans bedrijf een gsm ontwikkeld die geheel gericht is op gebruik door personen met een visuele handicap: de Owasys 22c. Het apparaat heeft géén scherm en is geheel met spraakweergave toegankelijk. Een Nederlands sprekende versie is ondertussen beschikbaar in Nederland. Voor België worden nog commerciële afspraken gemaakt.

In Nederland bedraagt de prijs van de Owasys 22c zonder abonnement met een gsm-netwerkprovider 599 euro. In combinatie met een abonnement bij een gsm-netwerkprovider daalt de prijs naar 159 tot 499 euro.

Op het ogenblik van dit schrijven is ons geen gelijkaardig aanbod in België bekend. Het ligt echter in de lijn der verwachtingen dat dit er binnenkort ook komt.

2.2 Gsm met vergroting

Gsm's die werken met het Symbian besturingssysteem (operating system), kunnen uitgerust worden met een extra programma dat er voor zorgt dat de gehele scherminhoud vergroot wordt. Daarbij wordt de cursor gevolgd, wat bijvoorbeeld betekent dat bij het doorlopen van een namenlijst de ingekleurde naam vergroot wordt weergegeven onderaan het scherm. Tot op heden is ons één programma bekend: Mobile Magnifier. Dit programma is beschikbaar in twee versies:

Mobile Magnifier Standalone voorziet enkel in vergroting.

Mobile Magnifier Plug-in is ontworpen om samen te werken met het schermuitleesprogramma Mobile Speak van dezelfde fabrikant. De plug-in versie voegt vergroting toe aan de spraakweergave van Mobile Speak.

3 Productoverzicht

tabel zie volgende bladzijde

Naam product	Beschrijving	Info & leveranciers	Richtprijs in € (incl. BTW)
Mobile Magnifier 	Vergrotingssoftware voor gsm's met het Symbian operating system - vergroot alles wat op het scherm komt - volgt de cursor, bv. bij het doorlopen van het telefoonregister	www.mobileaccessibility.com B: Data Braille Service, Erocos NL: LVBC, Tieman	Standalone: € 163 Plug-in: € 117
Talks 	Schermuitleessoftware, beschikbaar in 2 versies: - Series 80 gsm's zoals de Nokia Communicator 9210, 9210i en 9290 - Series 60 gsm's	www.scansoft.com/speechpak/talks B: Integra, Advanced Technics NL: Alva, Amma Reha Medical	Voor Series 80: € 420 Voor Series 60: € 265
Mobile Speak 	Schermuitleessoftware voor gsm's met het Symbian operating system	mobilespeak.codfact.com B: Data Braille Service, Erocos, Tieman NL: LVBC, Tieman	€ 222
Mobile Accessibility 	Software die een gsm met het Symbian operating system versie 6.1 toegankelijk maakt met spraakweergave	www.mobileaccessibility.com B: Data Braille Service, Erocos NL: LVBC, Tieman	€ 248
MPO 5500 	Multifunctioneel draagbaar apparaat met gsm, klok, notitieblok, agenda, adresboek, rekenmachine, brailletoetsenbord en 20 braillecellen	www.alvampo.com B: Sensotec NL: Alva	€ 4.485
Owasys 22c 	Specifiek voor blinden ontwikkelde gsm ZONDER scherm	www.owasys.com B: (nog) niet gekend NL: zie www.telefoonsvoor.nl	€ 599 zonder abonnement € 599 tot 499 met abonnement

Willem Jan de Zwart - Visio CTC

Christiaan Pinkster - Visio CTC

Van kantoor naar huiskamer

Met Media Center wordt een nieuwe weg ingeslagen om de computer de huiskamer binnen te krijgen. Naast ons dagelijks computeren achter het bureau “moeten” we nu ook op de zitbank het toetsenbord bedienen: de HTPC, de ‘Home Theater Personal Computer’ heeft zijn intrede gedaan.

Er zijn verschillende pakketten en software in de handel om een pc om te bouwen tot een HTPC, waarvan Microsoft’s Media Center Edition 2005 wel de meest bekende is. Blinden en slechtzienden zullen door de verkopers bij de aanschaf van een nieuwe computer gewezen worden op het bestaan van de Media Center. De vraag die we ons stellen is tweeledig: is Media Center Edition 2005 toegankelijk met hulpmiddelen en wat is de toegevoegde waarde van het mediagedeelte voor blinden en slechtzienden?

De HP Media Center PC

Om de toegankelijkheid te kunnen testen voor mensen met een

visuele beperking hebben we besloten een complete Media Center computer aan te schaffen. Bij het uitpakken van de HP Media Center PC valt direct op dat de computerkast vol zit met aansluitmogelijkheden aan zowel de voor- als de achterkant. Alleen de bijgeleverde afstandsbediening doet ons vermoeden dat we hier niet met een standaard computer te maken hebben. Een draadloos toetsenbord en muis, een stel kabels om de diverse verbindingen met radio en tv-sigitaal, modem en netspanning te regelen, en een 17 inch TFT-scherm, maken de computer-configuratie compleet.

Computer of televisie

Media Center is een softwarepakket. Niets meer en niets minder. Het pakket richt zich op audiovisuele taken die normaal gesproken worden uitgevoerd door de televisie, de dvd-speler en de stereoketen. Om dit mogelijk te maken zijn er een aantal componenten aan de computer toegevoegd. Om via kabel, antenne of satelliet naar de televisie te kunnen kijken

en naar de radio te luisteren is er in de computer een televisie- en radiotunerkaart geplaatst.

Deze kan je vanuit de luie stoel bedienen met de afstandsbediening, het draadloze toetsenbord of de muis.

Het Media Center softwarepakket maakt het beeldscherm leesbaar en overzichtelijk om ook daadwerkelijk op afstand gebruikt te kunnen worden. Windows XP blijft gewoon op de achtergrond draaien.

Wanneer Media Center wordt afgesloten, functioneert het systeem weer als een gewone XP-computer en kunnen we weer naar hartelust tekstverwerken.

Basisfuncties

Het programmavenster van Media Center laat de basismogelijkheden van het programma zien. Het venster is het best te vergelijken met het startmenu van Windows. We kunnen navigeren door een lijst met toepassingen in het hoofdmenu. In de submenu's kunnen we verschillende onderdelen selecteren of aanpassen.

Televisie

Televisie kijken en programma's opnemen gaan erg eenvoudig. De afstandsbediening is te vergelijken met de reguliere afstandsbediening van de tv en de dvd-speler. Een

handige optie is het kunnen pauzeren van een tv-programma.

Wanneer de pauzetoets wordt ingedrukt, wordt automatisch het programma opgenomen op de harde schijf van de computer: de zogenaamde 'timeshift' functie. Erg handig voor het inschenken van een kopje koffie tijdens een spannende film.

TV gids

Om het programma-aanbod te bekijken wordt gebruik gemaakt van een tv-gids via internet. Via deze tv-gids kan direct naar een bepaalde zender gesprongen worden. Daarbij kan ook een uitzending of zelfs een hele serie worden opgenomen. Een verbinding met het internet dient dan wel aanwezig te zijn.

Radio

De radiofunctie is erg fundamenteel. Alleen de FM-frequentie wordt op het scherm weergegeven. Toegevoegde informatie zoals de naam van de zender, het huidige programma of de uitvoerder van het gespeelde nummer worden niet getoond.

Muziek en DVD

Voor het afspelen van muziekbestanden en films van cd, dvd of harde schijf wordt een mediaplayer gestart. De bediening is groten-

deels dezelfde als de standaard Windows-versies.

Expressberichten

Indien er een directe verbinding met internet aanwezig is, met daarbij een MSN-account, is chatten met vrienden en familie mogelijk.

Toegankelijkheid

Beeldscherminstellingen

Binnen Windows is het mogelijk de schermkleuren en de lettergrootte aan te passen. In Media Center worden deze instellingen voor een deel overgenomen. De aanpassingen van voor- en achtergrondkleuren werken ook in Media Center. Het vergroten van het lettertype echter niet.

Toetsenbordtoegankelijkheid

Bij toetsenbordtoegankelijkheid is gekeken naar de bediening van Media Center met een normaal toetsenbord. Een speciaal Media Center toetsenbord bevat een aantal extra knoppen waarmee Media Center functies zijn uit te voeren. Dit maakt het voor een aantal functies handiger deze te bedienen, zoals volume, cd starten/stoppen, e-mail starten, enz. Daar deze toetsenborden niet allemaal hetzelfde zullen zijn, is hier verder niet op ingegaan.

Bladerend door de meegeleverde handleiding, de helpfunctie van Media Center en talloze internetsites levert ons geen lijstje op met sneltoetsen. Na een paar willekeurige handelingen op het toetsenbord blijkt er wel iets te gebeuren. Na alle mogelijke combinaties te hebben uitprobeerde, beschikken we inmiddels over een vrij complete lijst. (inmiddels is er een lijst met toetscommando's beschikbaar op www.microsoft.com/enable/products/keyboard/keyboardresults.asp?Product=42)

We komen tot de conclusie dat het met de toetsenbordtoegankelijkheid wel goed zit.

Een overzicht van de toetscommando's van Windows Media Center is te downloaden van www.tovg.nl.

Computerhulpmiddelen

De huidige generatie computerhulpmiddelen voor mensen met een visuele handicap is niet echt ontwikkeld voor samenwerking met de Windows Media Center programmatuur. Als het WMC-programma niet is opgestart, werken alle programma's goed, en kan gewoon in Windows en bijvoorbeeld Word gewerkt worden.

Deze test pretendeert niet volledig te zijn. Een paar gangbare hulp-

middelen zijn getest in samenwerking met WMC. Ook zijn niet alle toetscommando's getest. Gekeken is naar de programma's Zoomtext, SuperNova, Magic en Jaws.

Zoomtext 8.12

Zoomtext geeft na installatie een foutmelding als Media Center wordt opgestart: "de videokaart of bijbehorend stuurprogramma zijn niet compatibel met Media Center". MC start verder wel op, maar de tv of de video werkt niet.

Vergroting

De vergroting binnen Zoomtext werkt, ook met WMC. De Zoomtext sneltoetsen, Alt +/-, om te vergroten en verkleinen, werken goed, net als de, Alt + pijlen, om de vergroting te verplaatsen.

Spraak

Bij bediening van WMC met pijltjestoetsen wordt niet alles uitgesproken: alleen wanneer je een submenu ingaat of van submenu naar het vorige menu gaat (terug) wordt het betreffende menu-item uitgesproken. Verder worden menu-items niet uitgesproken. Bij bediening met de muis wordt wel alles uitgesproken.

SuperNova 6.03

Supernova geeft bij installatie geen

foutmeldingen. Wanneer het MC geopend is (actief is), is bediening met toetsenbord wel mogelijk, maar niet alle toetscombinaties werken goed. Het lijkt erop dat de sneltoetsen van SuperNova 'voorrang' krijgen op de MC sneltoetsen.

Vergroting

De vergroting werkt niet, televisiekijken kan wel. Muisbediening of omschakelen naar een ander programma geeft zeer ernstige schermvervuiling. Zodra omgeschakeld is naar een ander programma en MC niet actief meer is werkt de vergroting weer. Zodra de vergroting wordt uitgezet (L Ctrl + Num Enter) werkt alles goed.

Spraak

De toetshandelingen worden uitgesproken: 'pijl naar links, enter, page-up, backspace' geven de feedback dat we die toets indrukken. De spraak is hiermee echter nog niet bruikbaar binnen de bediening.

Magic 9.0 NL

Als Magic actief is en MC wordt opgestart, volgt een foutmelding: "de videokaart of bijbehorend stuurprogramma zijn niet compatibel met Media Center". MC start verder wel op, maar tv of video werken niet. Vergroting werkt wel

maar de menu-items van MC worden niet uitgesproken.

Nog even getest met Magic 9.3 EN, maar de resultaten zijn dezelfde.

Jaws 5.10 NL

Binnen Media Center spreekt Jaws de tekst van de menu's en submenu's goed uit. TV en radio zijn beide te gebruiken. Ook de sneltoetsen werken nog naar behoren. Wel is de spraak soms erg zacht en wordt de spraak overstemd (behoorlijk) door het geluid van TV of radio. Soms valt de spraak zelfs geheel weg.

Met Jaws is het wel mogelijk een goed beeld te krijgen van de mogelijkheden van Media Center. Jaws 6.10 is ook getest. De resultaten zijn dezelfde als bij versie 5.10.

Combinatie van Magic 9.0 en Jaws 5.10

De video-driver van Magic lijkt verantwoordelijk te zijn voor de foutmelding bij het opstarten van MC. Video en tv werken beide niet meer.

Kopen? of niet

Voor mensen die werken met een computerhulpmiddel biedt Media Center nog te weinig goedwerkende oplossingen. De huidige generatie computerhulpmiddelen functioneert onvoldoende om goed van de multimediatoepassingen gebruik te maken.

Jaws 5.10 lijkt nog het beste te voldoen wanneer alleen spraak nodig is.

Voor wie het gebruik en aanleren van een vijftigtal nieuwe sneltoetsen niet schuwt, is Windows Media Center wel toegankelijk. Veel handelingen moeten dan 'op gevoel' uitgevoerd worden.

Met Media Center is wel een trend gezet: het combineren van verschillende apparaten in één systeem. De pc wordt langzamerhand een compleet 'Home Theater'.

Bind d-mobiel uit de startblokken

Gerrit Van den Breede - KOC

Op woensdag 16 maart jongstleden werd de Blind d-mobiel, een rijdende demoruimte met hoogtechnologische hulpmiddelen, officieel aan de pers voorgesteld. Dat gebeurde ten huize van het Vlaams Fonds in Brussel. Blindenzorg Licht en Liefde is de initiatiefnemer achter de Blind d-mobiel. Financiële steun van Cera Foundation maakte dit project mogelijk en bekostigt alvast de eerste drie jaar. Het is de bedoeling dat gedurende die drie jaar het project kan uitgebouwd en bijgestuurd worden. Na drie jaar zou de Blind d-mobiel dan financieel zelfdragend moeten zijn.

Via de reeds lopende samenwerking met de ONA (Oeuvre Nationale des Aveugles), de franstalige collega-organisatie van Blindenzorg Licht en Liefde, wordt de expertise ook in Wallonië ter beschikking gesteld. Via de BCBS (Belgische Confederatie voor Blinden en Slechtzienden) wordt gezocht naar het best mogelijke samenwerkingsmodel voor de Blind d-mobiel in de toekomst.

Ongeveer de helft van de beschikbare ruimte in de Blind d-mobiel

wordt ingepalmd door computer-aanpassingen. Op het vlak van vergroting, spraak, schermuitleesprogramma's, tekstherkenningsprogramma's en Daisyprogramma's is alles aan boord wat er op de Vlaamse hulpmiddelenmarkt verkrijgbaar is. Wat brailleleesregels betreft, zijn er vijf van de zeven leesregelmerken die de Vlaamse markt rijk is aan boord. Op het gebied van beeldschermen is de markt veel te groot om alles een plaatsje te geven, maar men beschikt toch over vier platte schermen (TFT) en twee klassieke beeldbuischermen (CRT) in zes verschillende schermgroottes. Ook randapparatuur zoals een notitie-toestel en een brailleprinter ontbreken niet. Aan de hand van al deze computerhulpmiddelen, moet het perfect mogelijk zijn om te demonstreren hoe je als niet- of slechtziend persoon met de pc kan werken en vooral welke toepassingen zo'n aangepaste computer zoal te bieden heeft. Naast de computeraanpassingen is er een groot gamma leeshulpmiddelen aan boord:

- zeven beeldschermloepen die documenten leesbaar maken via vergroting, waarvan drie vaste en drie compacte draagbare modellen en ook nog een exemplaar dat op een draagbare pc kan aangesloten worden;
- vier voorleestoestellen die een gedrukt document via spraak kunnen weergeven; twee van deze toestellen kunnen ook Daisyboeken lezen;
- drie Daisyspelers voor het lezen van gesproken boeken op cd;
- de DigiKrant kan eveneens gedemonstreerd worden.

Tot slot zijn er ook een paar kleinere, sprekende hulpmiddelen beschikbaar: een gsm, een kleurendetector en een agenda.

De dienstverlening in de Blind d-mobiel wordt verzorgd door adviseurs die een jarenlange expertise hebben opgebouwd in het domein van hoogtechnologische hulpmiddelen. In de mobiele demoruimte kan men terecht voor informatie, vergelijkende demonstraties, advies en hulp bij de keuze van het hulpmiddel dat het best aansluit bij de noden en wensen van de gebruiker. Dit alles gebeurt in een onafhankelijke sfeer: met de Blind

d-mobiel streeft men naar een uiterst volledig marktoverzicht, worden geen commerciële bindingen aangeknoopt met de leveranciers en worden geen hulpmiddelen verkocht. Objectiviteit is streefdoel nummer één.

Wie met zijn vragen over hulpmiddelen een beroep wil doen op de Blind d-mobiel, kan hiervoor terecht bij de Trefpunten Visus van Blindenzorg Licht en Liefde op www.blindenzorglichtenliefde.be/03_ADR.HTM.

Trouwe lezers weten dat wij met de redactie reeds vertrouwd zijn met het gegeven van een rijdende, onafhankelijke demoruimte via onze jarenlange samenwerking met Visio uit Nederland. Begin jaren '90 werd daar immers gestart met de Visio-bus, in 1996 opgevolgd door de IT-mobiel. De eerste was een omgebouwde, tweedehands autobus en de opvolger bestaat uit een professioneel uitgebouwde vrachtwagen. Gelukkig is er dus nu ook een Belgische tegenhanger.

Het KOC en de redactie wenst de initiatiefnemers van de Blind d-mobiel alvast veel succes toe met deze unieke verwezenlijking voor ons land.

Websites : selectie van de redactie

We presenteren u een vijftal van de meest in het oog springende websites die wij graag onder uw aandacht willen brengen. De sites zijn alfabetisch geschikt.

Digiweetjes - www.digiweetjes.com

Nederlandstalige site met veelzijdige informatie voor Windows-computergebruik. Het is een vrije bundeling van diverse tips en trucs die echter wel goed geordend staan in een zuivere tekstvorm.

HandyGids - www.challenge-media.com/handygids

De HandyGids is een online Gouden Gids voor Nederland die zich speciaal richt tot mensen met een leeshandicap. Adressen en andere relevante gegevens worden op een toegankelijke wijze weergegeven.

Muziekinstrumentenmuseum - www.mim.fgov.be

Drietallige site van het muziekinstrumentenmuseum in Brussel. Er worden aangepaste rondleidingen georganiseerd voor blinden en slechtzienden.

Niet zo maar zo - www.looerf.nl/nietzomaarzo.htm

Op deze site is het voor velen bekende boekje 'Niet zo, maar zo' in een elektronische webversie te raadplegen.

WatchFire - <http://webxact.watchfire.com>

Op 1 mei 2005 introduceerde de firma 'Watchfire' de vervanger van de 'Bobby' toegankelijkheids-testsoftware. Websites worden nu nagekeken op kwaliteit, toegankelijkheid en privacy.

Agenda

2 tot 4 juni 2005 (*)

Brailleliga Hulpmiddelenbeurs

Jaarlijkse beurs over geavanceerde hulpmiddelen, georganiseerd door de informatiedienst voor technische aanpassingen (IDTA) van de Brailleliga. Doorgaans zijn alle Belgische leveranciers aanwezig met een stand. Ook de diensten van de Brailleliga staan tijdens deze beurs ter beschikking. Deze beurs richt zich tot het grote publiek en de toegang is gratis.

Plaats: Brailleliga, Brussel, België

Info: Brailleliga
Engelandstraat 57
1060 Brussel
Telefoon: +32 2 533 32 11
E-mail: info@braille.be
Website: www.braille.be

8 tot 10 juni 2005 (*)

ELPUB 2005

Negende internationale conferentie over het elektronisch publiceren. Het motto voor deze conferentie is "challenges for the digital content chain". Deze conferentie richt zich tot iedereen die belangstelling heeft voor het elektronisch publiceren.

Plaats: Arenbergkasteel K.U.Leuven, Heverlee, België

Info: Prof. Jan Engelen
DocArch Research Group K.U.Leuven
E-mail: jan.engelen@esat.kuleuven.ac.be
Website: www.elpub.net

19 tot 21 juli 2005

Sight Village 2005

Hulpmiddelenbeurs met een groot aandeel van Britse producenten van geavanceerde hulpmiddelen voor personen met een visuele handicap. Naast het beursgedeelte worden er ook lezingen gehouden over onderwerpen die verband houden met hulpmiddelen. Deze beurs richt zich tot het grote publiek en de toegang is gratis.

Plaats: Clarendon Suites, Hagley Road, Birmingham, Groot-Brittannië

Info: Stewart Morehead

Queen Alexandra College

Court Oak Road, Harborne

Birmingham B17 9TG

Groot-Brittannië

Telefoon: +44 121 428 5050

Fax: +44 121 428 5047

E-mail: enquiries@qac.ac.uk

Website: www.qac.ac.uk/sightvillage/6-1.html

14 tot 28 augustus 2005

5th ICEVI European Conference

Conferentie over alle aspecten die aan de orde zijn bij onderwijs aan kinderen en jongeren met een visuele handicap. Deze beurs richt zich tot iedereen die begaan is met deze problematiek.

Plaats: Technical University, Chemnitz, Duitsland

Info: SFZ – Sächsisches Förderzentrum Chemnitz gGmbH

Flemmingstrasse 8c

09116 Chemnitz

Duitsland

Telefoon: +49 371 44 46 20

Fax: +49 371 44 46 222

E-mail: org@icevi-2005.de

Website: www.icevi-2005.de

6 tot 9 september 2005

AAATE 2005

Achtste Europese conferentie van de "Association for the Advancement of Assistive Technology in Europe".

Plaats: Lille (Rijsel), Frankrijk

Info: Website: www.aaate2005.com

12 tot 14 juli 2006 (*)

ICCHP 2006: International Conference on Computers Helping People with Special Needs

Tiende internationale conferentie over hoe computers behulpzaam kunnen zijn voor personen met een handicap en voor ouderen. Deze conferentie richt zich hoofdzakelijk tot professionelen.

Plaats: Johannes Kepler University, Linz, Oostenrijk

Info: Website: www.icchp.org

16 tot 21 juli 2006

12th World Conference of ICEVI

Twaalfde internationale conferentie van de International Council for Education of People with Visual Impairment.

Plaats: Putra World Trade Centre, Kuala Lumpur, Maleisië

Info: Website: www.icevi.org

(*): Activiteiten waar het KOC en/of Infovise vzw aan deelnemen.

Technische fiche

Daisyspelers

Plextalk PTN-1

Basiskenmerken :

Versie : onbekend

Uitvoering : autonoom apparaat

Opnamemogelijkheid : neen

Aanvullende informatie :

- De PTN1 is een Daisyspeler van het tafelmodel. Hij kan overweg met de Daisyformaten 2.0 en 2.02.
- Naast Daisy-cd's kunnen ook gewone audio-cd's en MP3-cd's beluisterd worden.
- Op de bovenzijde bevinden zich alle bedieningstoetsen en een ingebouwde luidspreker. Vooraan is een sleuf (slot-loader) voor de cd-schijfjes; bij het plaatsen van een cd wordt deze automatisch gestart.
- De weergavesnelheid kan traploos geregeld worden waarbij een automatische toonhoogtecorrectie in werking treedt. Hierdoor blijft de gesproken tekst verstaanbaar, ook bij extreem lage of hoge weergavesnelheid.
- Dit apparaat beschikt over navigatiemogelijkheden die typisch zijn voor Daisystructuur: bladwijzers plaatsen, springen naar een bepaalde pagina en ondersteuning van alle Daisynavigatieniveaus.
- De navigatietoetsen hebben verschillende kleuren en zijn logisch geschikt volgens hun functie.
- De gebruiker kan een sleep-timer instellen (max. 120 min.) zodat de speler zich na een bepaalde tijd uitschakelt.
- De PTN1 onthoudt waar een cd gestopt werd en kan bij een volgende inschakeling gewoon verder spelen.
- De taal van de interface (gesproken boodschappen) en de handleiding is in het Nederlands.
- Aansluitingen: hoofdtelefoon en netadapter.
- Voeding: 4 herlaadbare AA batterijen, lichtnet. De autonomie op batterijen bedraagt ongeveer 5 uren.
- Afmetingen: 17,2 x 22 x 5,6 cm.
- Gewicht: 1,2 kg.

Producent:

PLEXTOR JAPAN

Kyohdou Building, 8th Floor

4-21 Yaesu 1 Chome

Chiyoda-Ku, Tokyo 103-8286

Japan

Telefoon: +81 3 3517 8061

Fax: +81 3 3517 8065

E-mail: takeshi_nemoto@skcj.co.jp

Web: www.plextalk.com/europe/plextalk_ptn1.html

Leveranciers en prijzen:

- **België:** Data Braille Service: € 400
Optelec (Tieman): € 418,70
Erocos, Integra: prijs op aanvraag
(april 2005, incl. BTW)
- **Nederland:** Ammareha Medical: € 449
Freedom Scientific Benelux: € 370
Alecs, Alva, Optelec (Tieman) en Worldwide Vision: prijs op aanvraag
(april 2005, incl. BTW)

Technische fiche

Daisyspelers

Victor Reader Classic Plus with recording

Basiskenmerken :

Versie : 2.3.85

Uitvoering : autonoom apparaat

Opnamemogelijkheid : ja

Aanvullende informatie :

- De Victor Reader Classic Plus with recording is een draagbare speler van het tafelmodel om Daisylectuur te beluisteren. Naast Daisy-cd's kunnen ook gewone audio-cd's en MP3-cd's beluisterd worden.
- Dit toestel heeft al de eigenschappen van de Victor Reader Classic Plus, aangevuld met opnamemogelijkheden. Het uitzicht blijft hetzelfde als de Victor Reader Classic Plus, maar er is één toets toegevoegd: de opnametoets.
- Deze opnamemogelijkheden beperken zich tot het vastleggen van geluid in een intern (elektronisch) geheugen van het toestel.
- Qua opnamemogelijkheden is er keuze uit: het toevoegen van gesproken notities in een boek, het inspreken van losse notities, het opnemen van audio die van andere geluidsapparaten afkomstig is of het opnemen van een vergadering, cursus,... Hiervoor kan de ingebouwde of een optionele, extern aan te sluiten microfoon gebruikt worden.
- Het opgenomen geluid kan naar keuze opgeslagen worden in het interne geheugen van het toestel of op geheugenkaartjes (extern geheugen), die via een kaartsleuf ingebracht worden en uitwisselbaar zijn met een pc. De geheugenkaartjes zijn te vergelijken met het soort dat gebruikt wordt bij digitale camera's. De gebruikte kaartjes zijn van het type SD (Secure Digital). Zowel intern als extern geheugen kunnen naar wens als één opnameblok aangesproken worden of ingedeeld worden in verschillende blokken.
- In lage geluidskwaliteit is 3,5 Mbyte geheugen nodig voor 1 uur opname. In hoge geluidskwaliteit is 23 Mbyte geheugen nodig voor 1 uur opname.
- De taal van de interface (gesproken boodschappen) en de handleiding zijn in het Nederlands. De handleiding wordt meegeleverd op een Daisy-cd.

- Het beluisteren kan via de ingebouwde luidspreker of via een hoofdtelefoon gebeuren.
- De weergavesnelheid kan traploos geregeld worden waarbij een automatische toonhoogtecorrectie in werking treedt. Hierdoor blijft de gesproken tekst verstaanbaar, ook bij extreem lage of hoge weergavesnelheid.
- Bovenop het donkergrijze apparaat bevinden zich de knalgele en lichtgrijze bedieningstoetsen die tevens goed voelbaar zijn. In het midden bevindt zich een numeriek toetsenbord met daaromheen de andere toetsen.
- Dit apparaat beschikt over uitgebreide navigatiemogelijkheden die typisch zijn voor de Daisystructuur: bladwijzers plaatsen, springen naar een bepaalde pagina en ondersteuning van alle Daisynavigatieniveaus.
- Een aparte toonhoogteregelaar voor scherpe of doffe weergave is beschikbaar.
- Op de voorzijde bevindt zich een sleuf (slot-loader) voor de cd-schijfjes.
- De ingebouwde software kan door de gebruiker via een cd geactualiseerd worden.
- Voeding: lichtnet (standaard), herlaadbare batterijen (oplaadbare batterijen).
- Afmetingen: 22,8 x 22,8 x 7 cm.
- Gewicht: 1,2 kg.

Producent:

VISUAIDE

841, Jean-Paul-Vincent

Longueuil (Québec)

Canada J4G 1R3

Verenigde Staten

Telefoon: +1 450 463 1717

Fax: +1 450 463 0120

E-mail: info@visuaide.com

Web: www.visuaide.com/news_classic_rec.html

Leveranciers en prijzen:

- **België:** Sensotec: € 580 (inclusief verzending)
Data Braille Service en Integra: prijs op aanvraag (april 2005, incl. BTW)
- **Nederland:** Alecs, Alva, Optelec (Tieman) en Worldwide Vision: prijs op aanvraag

Technische fiche

Daisy voorleessoftware

AMIS - Adaptive Multimedia Information System

Basiskenmerken :

Versie : 1.3.18

Uitvoering : software

Opnamemogelijkheid : neen

Aanvullende informatie :

- AMIS is een Windows-software voor het lezen van Daisylectuur op cd.
- Het programma is gratis te downloaden via de website van het AMIS-project
- AMIS heeft een eenvoudige gebruikersinterface waar de meest essentiële mogelijkheden voorzien zijn.
- Er bevinden zich 11 grote bedieningsknoppen onderaan het scherm. Deze navigatietoetsen hebben verschillende kleuren en zijn logisch geschikt volgens hun functie.
- De bediening kan naar keuze met de computermuis via de knoppen op het scherm of via sneltoetsen gebeuren.
- De lettergrootte kan verkleind en vergroot worden.
- De combinatie van voor- en achtergrondkleuren kan ingesteld worden in drie combinaties: zwarte letters op een witte achtergrond, gele letters op een zwarte achtergrond en witte letters op een blauwe achtergrond.
- De weergavesnelheid kan vertraagd worden tot 75 % en versneld tot 200%. Daarbij wordt de verstaanbaarheid zo goed mogelijk behouden dankzij een automatische toonhoogtecorrectie.
- De taal van de interface (gesproken boodschappen) en de online help-functie is in het Nederlands.
- AMIS is uitbreidbaar met gratis programmamodules (plug ins) voor onder andere de aansturing van de Alva Satellite brailleleesregels, de koppeling met SAPI 4 spraaksynthesesoftware en de bediening met een joystick.

Producent:

AMIS PROJECT

E-mail: info@amisproject.org

Web: www.amisproject.org

Leveranciers en prijzen:

- **België & Nederland:** gratis download via www.amisproject.org

Technische fiche

Daisy voorleessoftware

TPB Reader

Basiskenmerken :

Versie : 1.0

Uitvoering : software

Opnamemogelijkheid : neen

Aanvullende informatie :

- TPB Reader is een Windows-software voor het lezen van Daisylectuur op cd. Het programma kan overweg met Daisystandaarden 2.0 en 2.02.
- Het programma is gratis te downloaden via de website van het Daisyconsortium. TPB Reader is een realisatie van de Zweedse bibliotheek van gesproken boeken en boeken in braille. Er wordt echter geen ondersteuning meer aangeboden voor het programma.
- De taal van de interface (gesproken boodschappen) en de online help-functie is in het Engels.
- Er bevinden zich 18 grote bedieningsknoppen onderaan het scherm. Deze navigatietoetsen zijn logisch geschikt volgens hun functie.
- De bediening kan naar keuze via menu's, met de computermuis via de knoppen op het scherm of via sneltoetsen gebeuren.
- De weergavesnelheid kan vertraagd en versneld worden. Daarbij wordt de verstaanbaarheid zo goed mogelijk behouden dankzij een automatische toonhoogtecorrectie.
- TPB Reader is in staat om ook beveiligde (IPP) Daisyboeken te lezen.
- De gebruikersinterface kan principieel vertaald worden naar elke willekeurige taal.

Producent :

TPB

Web : www.daisy.org/tpbreader/index.asp?lang=en

Leveranciers en prijzen :

- **België & Nederland :** gratis download via www.daisy.org/tpbreader/index.asp?lang=en

Adressen Leveranciers

ABERIS

Groeneweg 58
B - 3001 Heverlee
Telefoon: +32 (0)16 23 49 09
Fax: +32 (0)16 23 56 62
E-mail: aberis@pandora.be

ADVANCED TECHNICS

Tweehuizenweg 81, bus 9
B - 1200 Brussel
Telefoon: +32 (0)2 763 09 08
Fax: +32 (0)2 770 58 13
E-mail: info@advtechnics.com
Web: www.advtechnics.com

ALECS

Sprendlingenpark 21
NL - 5061 JT Oisterwijk
Telefoon: +31 (0)13 521 33 73
Fax: +31 (0)13 521 33 71
E-mail: info@alecs.tv
Web: www.alecs.tv

ALVA

Leemansweg 51
NL - 6827 BX Arnhem
Telefoon: +31 (0)26 38 41 384
Fax: +31 (0)26 38 41 300
E-mail: info@alva-bv.nl
Web: www.alva-bv.nl

AMMAREHA MEDICAL

Sint-Annastraat 93
NL - 6524 EJ Nijmegen
Telefoon: +31 (0)24 3600 457
Fax: +31 (0)24 3600 708
E-mail: ammareha@planet.nl Web:
www.ammareha.nl

BESS / STELLER SYSTEEM- TECHNIEK

Griendtsveenweg 22a
7901 EA Hoogeveen
Nederland
Telefoon: +31 528 23 59 42
E-mail: info@bess.nl
Web: www.bess.nl

BLINDENZORG

LICHT EN LIEFDE

Hulpmiddelendienst
Oudenburgweg 40
B - 8490 Varsenare
Telefoon: +32 (0)50 40 60 52
Fax: +32 (0)50 38 64 83
E-mail: hulpmid@blindenzorglicht-
tenliefde.be
Web: www.blindenzorglichten-
liefde.be

BRAILLELIGA

Engelandstraat 57
B - 1060 Brussel
Telefoon: +32 (0)2 533 32 11
Fax: +32 (0)2 537 64 26
Email: info@braille.be
Web: www.brailleliga.be

DATA BRAILLE SERVICE

Antwerpsesteenweg 96
B - 2940 Hoevenen-Stabroek
Telefoon: +32 (0)3 828 80 15
Fax: +32 (0)3 828 80 16
E-mail: info@databraille.be
Web: www.databraille.be

DE CEUNYNCK NV

Kontichsesteenweg 36
B - 2630 Aartselaar
Telefoon: +32 (0)3 870 37 51
Fax: +32 (0)3 887 19 20
E-mail:
l.herremans@deceunynck.be
Web: www.deceunynck.be

ERGRA ENGELEN

Kerkstraat 23
B - 2845 Niel
Telefoon: +32 (0)3 888 11 40
Fax: +32 (0)3 888 14 36
E-mail:
jos.engelen@ergra-engelen.be
Web: www.ergra-engelen.be

ERGRA LOW VISION

Carnegielaan 4 - 14
NL - 2517 KH Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 311 40 70
Fax: +31 (0)70 311 40 71
E-mail: info@ergra-low-vision.nl
Web: www.ergra-low-vision.nl

EROCOS INTERNATIONAL

Onze-Lieve-Vrouwstraat 90
B - 3550 Zolder
Telefoon: +32 (0)11 53 34 54
Fax: +32 (0)11 53 34 55
E-mail: info@erocos.be
Web: www.erocos.be

ESCHENBACH OPTIK BV

Osloweg 134
NL - 9723 BX Groningen
Telefoon: +31 (0)50 541 25 00
Fax: +31 (0)50 541 05 82
E-mail: mail@eschenbach-optik.nl
Web: www.eschenbach-optik.nl

ESCHENBACH VISUEEL CENTRUM

Plezantstraat 42
B - 9100 Sint-Niklaas
Telefoon: +32 (0)3 766 64 99
Fax: +32 (0)3 778 01 98
E-mail:
paumen@visueelcentrum.be

EUREVA

Saturnusstraat 95
NL - 2516 AG Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 38 55 209
E-mail: info@eureva.nl

EVISION OPTICS

Postbus 18568
NL - 2502 EN Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 311 40 90
Fax: +31 (0)70 311 40 91
E-mail: info@evision.nl
Web: www.evision.nl

FOCI

Tijs van Zeventerstraat 29
NL – 3062 XP Rotterdam
Telefoon: +31 10 452 32 12
Fax: +31 10 452 32 12
E-mail: info@foci.nl
Web: www.foci.nl

FREEDOM SCIENTIFIC BENELUX BV

Weegschaalstraat 63
7324 BE Apeldoorn
Postbus 4334
NL - 7320 AH Apeldoorn
Telefoon: +31 (0)55 323 09 07
Fax: +31 (0) 55 323 09 08
E-mail: info@freedomscientific.nl
Web: www.freedomscientific.nl

INTEGRA

Naamsesteenweg 386
B - 3001 Heverlee
Telefoon: +32 (0)16 35 31 30
Fax: +32 (0)16 35 31 44
E-mail: info@integra-belgium.com
Web: www.integra-belgium.com

KOBA VISION

De Oude Hoeven 6
B - 3971 Leopoldsburg
Telefoon: +32 (0)11 34 45 13
Fax: +32 (0)11 34 85 25
E-mail: info@kobavision.be
Web: www.kobavision.be

KOMFA

Postbus 3041
NL – 3760 DA Soest
Telefoon: +31 (0)35 588 55 83
Fax: +31 (0)35 588 55 84
E-mail: info@komfa.nl
Web: www.komfa.nl

LVI BELGIUM

Bouwelsesteenweg 18a
B - 2560 Nijlen
Telefoon: +32 (0)3 455 92 64
Fax: +32 (0)3 455 92 88
E-mail: info@lvi.be
Web: www.lvi.be

LVBC

James Wattstraat 13B
NL - 2809 PA Gouda
Telefoon: +31 (0)182 525 889
Fax: +31 (0)182 670 071
E-mail: info@lvbc.nl
Web: www.lvbc.nl

N. JONKER

Duifhuis 5
NL - 3862 JD Nijkerk
Telefoon: +31 (0)33 245 37 05
Fax: +31 (0)33 245 00 04
E-mail: n.jonker@hccnet.nl

OPTELEC BELGIE

Baron Ruzettelaan 29
B - 8310 Brugge
Telefoon: +32 (0)50 35 75 55
Fax: +32 (0)50 35 75 64
E-mail: info@optelec.be
Web: www.optelec.be

OPTELEC NEDERLAND

Koddeweg 39-41
NL - 3184 DH Hoogvliet
Telefoon: +31 (0)10 231 35 55
Fax: +31 (0)10 231 35 90
E-mail: info@optelec.nl
Web: www.optelec.nl

OPTICAL LOW VISION SERVICES

De Moucheronstraat 55
NL - 2593 PX Den Haag
Telefoon: +31 703 83 62 69
Fax: +31 703 81 46 13
E-mail: info@slechtzienden.nl
Web: www.slechtzienden.nl

RDG KOMPAGNE

Winthontlaan 200
NL - 3526 KV Utrecht
Telefoon: +31 (0)30 287 05 64
Fax: +31 (0)30 289 85 60
E-mail: info@rdgkompagne.nl
Web: www.kompagne.nl

REINECKER REHA TECHNIK NL

Oudenhof 2D
NL - 4191 NW Geldermalsen
Telefoon: +31 (0)345 585 160
Fax: +31 (0)345 585 169
E-mail: reinecker.nl@worldonline.nl

SENSOTEC

Gistelsesteenweg 112
B - 8490 Varsenare
Telefoon: +32 (0)50 39 49 49
Fax: +32 (0)50 39 49 46
E-mail: info@sensotec.be
Web: www.sensotec.be

STICHTING SPITS

Blijdestijn 15
NL - 6714 DX Ede
Telefoon: +31 (0)318 63 16 82
E-mail: info@stichtingspits.nl
Web: www.stichtingspits.nl

VAN DEN BOS OPTICAL LOW VISION

De Moucheronstraat 55
NL - 2593 PX Den Haag
Telefoon: +31 (0)70 383 62 69
Fax: +31 (0)70 381 46 13
E-mail: info@slechtzienden.nl
Web: www.slechtzienden.nl
www.loepen.nl

VAN HOPPLYNUS VISION CARE

Koningsstraat 101
B - 1000 Brussel
Telefoon: +32 (0)2 214 09 50
Fax: +32 (0)2 214 09 57

VAN LENT SYSTEMS

Lithoyensedijk 25A
NL - 5396 NC Lithoyen
Telefoon: +31 (0)412 64 06 90
Fax: +31 (0)412 62 60 25

WORLDWIDE VISION

Oude Hondsborgselaan 9
NL - 5062 SM Oisterwijk
Telefoon: +31 (0)13 528 56 66
Fax: +31 (0)13 528 56 88
E-mail: info@worldwidevision.nl
Web: www.worldwidevision.nl

Colofon

INFOVISIE MAGAZINE

Driemaandelijks tijdschrift over technische hulpmiddelen voor blinde en slechtziende mensen. Verkrijgbaar in zwartdruk, in gesproken vorm op audio-cd en in elektronische vorm als HTML-bestand. De elektronische leesvorm is gratis en wordt verzonden via e-mail.

Redactie 2005

KOC

Tel.: +32 (0)2 225 86 91

E-mail: gerrit.vandenbreede@vlafo.be

Web: www.koc.be

Tel.: +32 (0)16 32 11 23

E-mail: jan.engelen@esat.kuleuven.ac.be

Web: www.infovisie.be

Redactieteam

Jan Engelen

Christiaan Pinkster

Gerrit Van den Breede

Marie-Paule Van Damme

Jeroen Baldewijns (freelance)

Hervé Eeckman (freelance)

Vormgeving

zwartdruk: drukkerij Peeters, Leuven

audio-versie: FNB, Nederland

HTML-versie: KOC

Abonnementen

België: 25 euro

Andere landen: 30 euro

Wie zich wenst te abonneren dient zich tot het KOC te richten

zwartdruk en audio-cd:

KOC

Sterrenkundelaan 30

1210 Brussel

Telefoon: +32 (0)2-225 86 61

E-mail: koc@vlafo.be

HTML-versie: per e-mail aanvragen bij
koc@vlafo.be

Zonder schriftelijk tegenbericht wordt uw abonnement automatisch verlengd bij het begin van een nieuwe jaargang.

Verantwoordelijke uitgever

Jan Engelen

Vloerstraat 67

B - 3020 Herent

De redactie is niet verantwoordelijk voor ingezonden artikelen. Enkel teksten die ondertekend zijn, worden opgenomen. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken in te korten.

Het redactieteam kan niet aansprakelijk gesteld worden voor onjuiste gegevens die door leveranciers of producenten werden meegedeeld.

© Artikels uit deze publicatie kunnen overgenomen worden na schriftelijke toestemming van de uitgever.

INFOVISIE *Magazine*

Jaargang 19

Nummer 2

Juni 2005

ISSN 0774-1251

Verantwoordelijke uitgever :

Jan Engelen

Vloerstraat 67

B-3020 Herent

Infovisie Magazine is een
gezamenlijke productie van :

INFOVISIE

Kennis- en
OndersteuningsCentrum